

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Föräldraperspektivet

Ett specialpedagogiskt initiativ till samverkan mellan irakiska hem och skolan
i den interkulturella processen i en liten kommun

Anna-Karin Erling

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Specialpedagogiska programmet/PS8805
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT 2008
Handledare:	Girma Berhanu
Examinator:	Monica Reichenberg

Abstract

Arbetets art: Examensarbete, 15 hp. Specialpedagogiska programmet/ PS8805

Titel: Föräldraperspektivet - Ett specialpedagogiskt initiativ till samverkan mellan irakiska hem och skolan i den interkulturella processen i en liten kommun

Författare: Anna-Karin Erling

Handledare: Girma Berhanu

Examinator: Monica Reichenberg

Nyckelord: den interkulturella processen, mångkulturellt, föräldrar, inlärningsvårigheter, diskriminering, relationer och samspel, kommunikation, dialog, systemteori

---

Syfte: Det övergripande syftet är att genom en fallstudie undersöka huruvida irakiska föräldrar är engagerade och delaktiga på en svensk grundskola. Ett annat syfte är att undersöka i vilken utsträckning en grupp av irakiska föräldrar, som har barn i inlärningsvårigheter engagerar sig i samarbetet med skolan.

Frågeställningar

Hur arbetar hem och skola för att kunna signalera samma budskap till barnet/eleven?

Hur arbetar hem och skola för att utveckla en ömsesidig respekt, tillit och ett förtroende mellan det mångkulturella hemmet och skolan?

Metod: En kvalitativ metod i form av intervjuer som är induktiv, vilket innebär att den fokuserar på process, förståelse och tolkning. Alla personer citeras som informanter.

Fem djupintervjuer med arabisk- och svensktalande irakiska föräldrar. En intervju med en nu vuxen elev i inlärningsvårigheter som gått i skola både i Irak och i Sverige.

Resultat: Samtliga informanter har mycket positivt att säga om den svenska skolan men även om den irakiska. Föräldrarna vill vara engagerade i sina barns skolgång men känner sig osäkra på grund av språket och på hur det svenska skolsystemet fungerar. De tycker att lärarna skulle ha mer auktoritet även i Sverige och att det ges mer faktabaserade kunskaper i den irakiska skolan. Informanter som var i inlärningsvårigheter i Irak beskrev hur deras egen lust att lära kom fram när de gått i svensk skola. Informanterna uttryckte en önskan om förståelse ifrån svenskar och efterfrågar att skolan utbildar både elever och föräldrar i det interkulturella synsättet. Forskningen belyser kommunikation som ett interkulturellt verktyg. Det sker något med båda parter i det respektfulla mötet och leder till mer öppenhet och förståelse. Skolmyndigheternas arbete med interkulturellt perspektiv i undervisningen har uppmärksammats även utanför Sverige. Det innebär ett ansvar att leva upp till.

Förord

Jag vill här tacka de föräldrar och övriga personer ifrån Irak som tog sig tid och välvilligt lät sig intervjuas i min studie. Deras synpunkter har legat till grund för hela arbetet och genom sina berättelser har de delat med sig av sina erfarenheter och tankar.

Jag vill också tacka regeringen, min kommun, skola och rektor som lät mig få del av lärarlyftspengar under höstterminen 2008 för att underlätta arbetet med examensarbetet.

Sist men inte minst ett stort tack till min handledare Girma Berhanu.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
1.Bakgrund och problemområde	1
1.1 Centrala begrepp.....	2
2.Litteraturgenomgång	3
2.1 Styrdokument för skolan	3
2.1.1 Direktiv från nationell nivå.....	3
2.1.2 Läroplanen	3
2.1.3 Kursplanen i svenska, modersmål och i samhällsorienterande ämnen.....	4
2.2 Vad säger Salamancadeklarationen och Barnkonventionen?.....	4
2.3 Den interkulturella processen	5
2.4 Inlärningssvårigheter	8
2.5 Samverkan mellan hem och skola	9
2.6 Systemteori	11
3. Syfte och frågeställningar	12
4. Metod.....	13
4.1 Val av metod: Kvalitativ forskningsstrategi.....	13
4.2 Val av kommun och skola	13
4.3 Urval av intervjupersoner	14
4.4 Genomförande	15
4.5 Bearbetning av material.....	15
4.6 Reliabilitet och validitet	15
4.8 Etiska överväganden.....	16
5. Resultatredovisning.....	16

5.1 Hur ser informanterna på den interkulturella processen?.....	18
5.2 I vilken utsträckning engagerar sig irakiska föräldrar vars barn är i inlärningssvårigheter?.....	19
5.3 Samverkan mellan det mångkulturella hemmet och skolan.....	20
6. Diskussion och slutsatser	22
6.1 Metoddiskussion.....	22
6.2 Resultatdiskussion	23
6.2.1 Den interkulturella processen	23
6.2.2 I vilken utsträckning engagerar sig irakiska föräldrar vars barn är i inlärningssvårigheter?.....	25
6.2.3 Samverkan mellan det mångkulturella hemmet och skolan	26
6.3 Implikationer för specialpedagogisk verksamhet	29
6.4 Förslag till fortsatt forskning	29
6.4.1 Den interkulturella pedagogiska forskningens uppgift.....	30
6.5 Slutord	30
Referenslista.....	32
Övrigt.....	34
Internetkällor	34
Bilagor	35

1. Bakgrund och problemområde

Efter flera års arbete med ämnet svenska som andraspråk och i mötet med elever i grundskolan från andra länder och deras föräldrar och även i arbetet med vuxna inom Sfi; svenska för invandrare, har jag börjat reflektera över om integrering verkligen äger rum. Efter åtskilliga utvecklingssamtal, i upprättandet av individuella utvecklingsplaner (IUP) och åtgärdsprogram i arbetet som klasslärare har det gjort mig uppmärksam på att avtalen inte alltid följs upp i form av läxstöd och samtal hemma. I mötet med ett antal barn ifrån Irak, en del i inlärnings svårigheter, och i mötet med många av föräldrarna har jag upplevt en svårighet i att hitta vägar för ett fungerande samarbete. På föräldramöten har det varit få flerspråkiga föräldrar som kommit och av de som kom var många tysta. Bouakaz (2007) benämner den svenska skolan som ett okänt universum för en del mångkulturella föräldrar:

The parents' limited access to knowledge of the school system is an obstacle to their involvement in the school (p.171).

Eleverna kan då mötas av olika signaler från hem och skola. De blir säkrare än sina föräldrar i mötet med myndighetspersoner och ska samtidigt få det viktigaste stödet, fostran och förebilderna hemma, för att mogna till vuxna ansvarstagande människor. Bristen på kontakt mellan skolan, familjen och samhället skapar värdegrundsdilemman. Skolans styrdokument uppmanar till närmare dialog och samarbete med föräldrar.

Alla elever har rätt till det stöd som behövs i samarbetet mellan hem och skola, även de elever som har ett annat modersmål och de som i kombination med det har någon form av inlärningshinder.

Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen. (Lpo94)

En fördjupning i samarbetet med arabisktalande föräldrar till barn i grundskolan från Irak är gjord i det här arbetet. Valet beror på att det just nu är den största invandrande gruppen i Sverige. Detta arbete ska bearbeta frågan hur irakiska föräldrars delaktighet och engagemang ser ut på en skola i Sverige och genom deras berättelser göra jämförelser mellan den svenska och den irakiska skolan och kulturen.

Flerspråkiga föräldrar kan behöva annat stöd i sin föräldraroll än svenska föräldrar. SOU (1997:161).

Arbetet ska även undersöka hur hem och skola ser till att kommunicera samma budskap till eleverna och hur ömsesidig respekt och förtroende utvecklas som en del av den interkulturella processen i skolan. Det är viktigt att understryka att det fungerar för många mångkulturella hem att lyckas i skolan och att komma in i det svenska samhället, men det gäller inte alla. Specialpedagogisk historik visar enligt Vernersson (2002) att olika delar av kunskapsområdet har fokuserats under olika perioder i svensk skola. Skolan är inte en isolerad institution i vårt samhälle utan påverkas hela tiden av de rådande samhällsförhållandena (s.11). Sverige är idag och kommer att förbli ett mångkulturellt samhälle.

Det är viktigt att samverkan sker i dialog. Föräldrarna är en tillgång när det gäller kunskaper om barnet men även när det gäller kunskaper och erfarenheter av skolan och samhället i hemlandet. Skolverket (2006a).

1.1 Centrala begrepp

I följande avsnitt kommer en del centrala begrepp tas upp.

Interkulturalitet

Interkulturalitet som begrepp refererar till ordet *inter* respektive *kultur*, skriver Lahdenperä (2008), professor i pedagogik med inriktning mot interkulturell pedagogik. *Inter* betyder växelverkan eller mellanmännisklig interaktion, och *kultur* i betydelsen att något är kulturellt, dvs ”meningssystem vilka ger ordning och inriktning i människans liv”/.../ Interkulturalitet är en term som antyder handling, en process, ett gränsöverskridande och en interaktion till skillnad från *mångkulturell* som kan användas som ett mått på ett tillstånd, en situation och en position (s.29). I interkulturell forskning skriver Lahdenperä ifrågasätter man den traditionella västerländska pedagogiska forskningen som menar att tillhör man inte den ena kategorin måste man tillhöra den andra och vice versa.

Upphovet till begreppet interkulturell undervisning låg i den mångkulturella samhällsutvecklingen med den ökade invandringen till Europa och i strävan att avskaffa rasdiskriminering (Lahdenperä 2004, s.15). Lahdenperä (2008) menar att själva förutsättningen för att klara sig bra i en osäker omvärld är att lära sig leva med störningar, variabilitet och osäkerhet. Pedagogers uppgift blir enligt henne att förmedla den insikten till alla berörda; skollära, personal, elever och föräldrar. Att bearbeta fördomar, kulturbundna föreställningar och monokulturalism är ett krävande arbete (s.112).

Diskriminering

I den återkommande undersökningen *Integrationsbarometern* (IB) (2007) som tas fram av integrationsverket varje år redovisas aktuell, systematisk och tillförlitlig kunskap inom områdena integration, etnisk mångfald, etnisk diskriminering och rasism. Det sker i samarbete med forskare och undersökningsinstitut. Integrationsverket har det övergripande ansvaret för att integrationspolitiska mål och synsätt får genomslag på olika samhällsområden.

Herlitz (1999) tar upp kulturkrockar som kan uppstå. Någon ser annorlunda ut, vi får vara med om beteenden, signaler, symboler och värderingar som vi inte känner igen. Det är vanligt att man drar felaktiga slutsatser och att man misstolkar situationer därför att det vanliga, invanda signalsystemet inte längre fungerar. Känslan av främlingskap som uppstår kan utlösa en rad reaktioner hos oss i kulturmötet. En positiv sida av ett kulturmöte är att vi tvingas till viss självreflektion (s.111).

Det historiskt öppna förtrycket av etniska minoriteter har enligt Axelsson (2002) numera ofta bytts ut mot mer subtila former av diskriminering. Det outtalade omöjliggör både försvar och upprättelse skriver Parszyk (1999). Vilka attityder och fördomar som påverkar bedömningar och i bemötandet av mångkulturella elever behandlas av (Parszyk, 1999; Berhanu, 2001). De menar att elever känner i skolans atmosfär att de inte duger. Många lärare gör beskrivningar i åtgärdsprogram i form av etikettering och kategorisering skriver Lahdenperä (2003). Lärarens egna negativa föreställningar och värderingar mot invandrare lyser igenom menar hon. Hennes studier (2003) visar att de negativa aspekterna överväger markant. Sjögren (1996)

betonar att risken förblir att barnen övertar föräldrarnas yttre osäkerhet om de förvägras tillhörighet till det land i vilket de uppfostras och tror sig tillhöras.

Haglund (2004) beskriver fenomenet ”hegemoni” som en kraft som verkar bortom individens medvetande och tilltalar individens sunda förnuft. Individen kan inte reflektera över hur hon påverkas utan medverkar istället själv i reproduktionen av de processer, den maktobalans och marginalisering som den hegemoniska praktiken initierar.

Inlärningssvårigheter

Rosenqvist (2005) skriver att sättet som representanter för skolor och myndigheter tänker om vad som är avvikande och om vad som är normalt bildar en plattform för åtgärdernas utformning. De ska enligt Rosenqvist utveckla en kompetens för att möta alla elever.

Specialpedagogisk forskning har tidigare haft ett kategoriskt perspektiv, vilket inneburit åtgärder av elevers egenskaper. I ökande omfattning används nu ett relationellt perspektiv, där omgivande faktorer ses som delaktiga "bärare av problemet". Detta har kommit till uttryck i benämningar som "elever i svårigheter" i stället för "elever med svårigheter" enligt Rosenqvist (2007). Det här arbetet har sin utgångspunkt i ett systemteoretiskt perspektiv. Det innebär att man ser elever i svårigheter, inte med svårigheter enligt Svedberg (2007).

2.Litteraturgenomgång

2.1 Styrdokument för skolan

2.1.1 Direktiv från nationell nivå

Svensk strategi för hållbar utveckling beskrivs i Regeringens skrivelse (2005/06:126): Sverige har som land allt att vinna på att vara ett föregångsland inom hållbar utveckling. Alla medborgare skall tillförsäkras likvärdiga rättigheter och möjligheter oavsett klass, ålder, kön, sexuell läggning, funktionshinder, etnisk eller kulturell tillhörighet, religiös eller annan trosuppfattning. Alla människor och samhällsnivåer ges förutsättningar att involveras och känna delaktighet. Ett samspel krävs därför mellan regeringen, myndigheter, arbetsmarknadens parter och frivilligorganisationer. Samverkande insatser fordras såväl lokalt som regionalt, nationellt, inom EU och globalt. Styrdokument uppdateras för att möta det flerkulturella elevunderlag som har skolplikt i Sverige.

2.1.2 Läroplanen

Skolan skall främja elevernas utveckling till ansvarsfulla människor och samhällsmedborgare i samarbete med hemmen (s.2). Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande. Alla som arbetar i skolan skall samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet (s.14). Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen (s.13).

Skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser. Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla, tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där (s.5-6).

2.1.3 Kursplanen i svenska, modersmål och i samhällsorienterande ämnen

Förståelse för människor från olika kulturer och samhällsförhållanden genomsyrar kursplanen (s.6). Syftet är att öka tryggheten i den egna identiteten samt att ge kunskaper om hur vårt samhälle är baserat på etnisk och kulturell mångfald (s.65).

En grund för tolerans mot oliktankande skapas av förståelse för att företeelser kan uppfattas på olika sätt av olika människor, beroende exempelvis på kön, klass och etnisk tillhörighet. I studierna inbegrips den kulturella mångfalden i det svenska samhället, där skilda traditioner, trossystem och livsuppfattningar lever sida vid sida och påverkar varandra. Perspektiv på dessa livsmönster och kännedom om grundläggande faktorer bakom dem kan tydliggöra drivkrafter, som påverkar människors liv och tankar liksom individens möjligheter att påverka sitt eget liv (s.67).

Ett av målen i årskurs nio är att eleven ska kunna förstå och resonera kring möjligheter och svårigheter som uppstår i ett samhälle med kulturell mångfald (s.69).

2.2 Vad säger Salamancadeklarationen och Barnkonventionen?

Lpo 94: För utbildningen gäller även de internationella deklARATIONER och överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i skolan (s.4).

Salamancadeklarationen:

Grundtanken i dessa dokument är att man genom att erkänna behovet av att arbeta för målet "skolor för alla" skall åstadkomma läroanstalter som är till för alla elever, som respekterar olikheter, som stödjer inläring och som tillgodoser individuella behov.(s.5)
Föräldrar bör uppmuntras att delta i undervisningsverksamheter hemma och i skolan samt att övervaka och stödja sina barns inläring.(s.32)

Barnkonventionen:

Familjen är en hörnsten i Barnkonventionen. Föräldrarna, eller andra vårdnadshavare, har huvudansvaret för att barn ska få sina rättigheter tillgodosedda. Men för att kunna fullfölja sina skyldigheter har föräldrar också rätt till stöd från staten, t ex i form av sociala skyddssystem och skola och hälsovård. I Barnkonventionen artikel 5 och 18 fastslås föräldrarnas betydelse och ansvar för barnets utveckling men också samhällets ansvar att stödja föräldrarna. Barnkonventionen slår fast att föräldrarna och samhället gemensamt ansvarar för barnets liv och utveckling. Barnets bästa ska alltid stå i främsta rummet. Det är

samhällets ansvar att stödja föräldrarna. Enligt Barnkonventionen artikel 29 ska barnet genom utbildningen utveckla respekt för sina föräldrar, sin egen identitet, det egna språket och egna värden, för vistelselandets och för ursprungslandets nationella värden och för kulturer som skiljer sig från barnets egen.

Det kräver en balanserad hållning i utbildningen som kan förena skilda värderingar genom dialog och respekt för olikheter skriver FN:s kommitté för barnets rättigheter. Förutsättningarna för att detta ska vara möjligt är bättre om utbildningen är icke-segregerad än segregerad. De grundläggande normer och värden som formuleras i artikel 29 om utbildningens betydelse för att förbereda barn för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämlikhet mellan könen och vänskap mellan alla folk etcetera underlättas av en icke-segregerad verksamhet där skolmiljön i sig innebär möjligheter att konkretisera innebörden av detta.

2.3 Den interkulturella processen

I *Integrationsbarometern* (2007) kan man läsa att var och en som bor i Sverige har ett individuellt ansvar för att i sin egen sociala omgivning och efter sina egna förutsättningar och resurser medverka till ett öppet och tolerant samhälle, ett samhälle som erbjuder möjligheter för alla oavsett etnisk bakgrund – att utveckla sig och bli en tillgång för andra. Även Skolverket betonar den interkulturella processen:

Skolverket (2007a):

I en alltmer globaliserad värld söker vi kunskap för möten, präglade av mångfald och gränsöverskridanden. Vad bör vi då veta för att kunna vara, göra och leva tillsammans? Skolan är viktig i detta lärande (s.2).

Ett samhälles grundföreställningar är avgörande för processen mot respektfulla möten mellan kulturer och det kräver ett aktivt arbete menar Berhanu (2008). Raveaud (2003) revealed that the treatment of immigrants and their descendants¹ is related to national ideology (Berhanu 2008, p.17).

Berhanu (2008) uppmärksammar att skolan idag står inför nya utmaningar:

As cultural pluralism becomes increasingly a social reality, education authorities are grappling with the new phenomena to reconcile the conventional monolithic educational approach with the emerging pluralistic trends – cultural, racial and ethnic diversity – that require accommodation to the cultural norms of pluralism. The conflicts between the culture of the school and the culture of the home, minority-majority relationships, values, identity matters, and language and cognitive styles and strategies have become a new focus of attention (Berhanu, 2001, 2005a,b, 2006). Artiles (2003) recently noted that *minority overrepresentation and inclusion pose important challenges to special educators* understandings of culture, the role of culture in visions of disability, and the creation of a research ethos² that is mindful of cultural differences (p. 165).(s.19-20).

---

¹ Descendants: avkomlingar. Källa: Nordstedts engelska-svenska ordbok

² Ethos: livssyn. Källa: Nordstedts stora engelsk-svenska ordbok

I det målmedvetna arbetet krävs en beredskap. Lahdenperä (2008) anser att ledaren bör skaffa sig extern handledning eller konsultation som stöd och för att få ökad förståelse för de olika mekanismerna som det medvetna arbetet med den interkulturella processen kan väcka. Pedagoger behöver ges möjlighet till reflektion kring egna värderingar och ges fortbildning för att kunna följa regeringens uppsatta mål om hur man arbetar i dagens mångkulturella skola och samhälle skriver hon. Lahdenperä (2008) menar att kunskaper om levnadsförhållanden som formar människor i olika länder är viktiga för förståelsen av andra folks traditioner och levnadssätt. Mycket av det "konstiga" får på sätt mer naturliga förklaringar. För detta kunskapsstoff menar hon kan modersmållärare, föräldrar eller elever utgöra resurspersoner.

För att förståelse ska nås behövs kommunikation. I Dysthe (1995) förklaras Bakhtins dialogbegrepp: En människa definieras i förhållande till andra, och därför använder människan inte språket för att i första hand ge uttryck åt sig själv utan för att kommunicera, befinna sig i dialog. Dialogen är alltså en grundläggande kvalitet i allt mänskligt samspel, men den är också ett mål vi måste eftersträva i de många olika samspelssituationer där vi möter andra människor, t ex i klassrummet (s.64). I dialogen sker något med båda parter, Bakhtins uppfattning är att leva betyder att man befinner sig i en oavslutad dialog med andra människor. Vi kan endast få insikt om oss själva genom kommunikationen med andra. Bakhtin menar att förståelsen alltid är beroende av att mottagaren aktivt går budskapet till mötes genom en eller annan form av reaktion, och det är i detta möte eller samspel som mening och förståelse uppstår (Dysthe 1995 s.66). På samma sätt poängterar Normell (2008) hur det händer något med oss i mötet med varandra. Hon presenterar Levinas ansvarsetik. Levinas menar att det finns en etisk dimension i varje möte med en annan människa. Det är i relation till andra som jaget blir till och det är i mötet med den andres ansikte som det blir uppenbart att jag är ansvarig för honom eller henne citerar Normell.

Det finns många hinder som måste övervinnas. Kulturella och sociala barriärer kan orsaka svårigheter skriver Bouakaz (2007). Olikheter i normer, värderingar, religion och traditioner mellan föräldrar och lärare kan resultera i spänningar som hindrar båda parter från att ta nödvändiga steg för att etablera samarbetsformer och överenskommelser (s.56). Ett annat hinder är boendesegregationen. Skolverket (2004) beskriver hur boendesegregation och familjens integration i det svenska samhället påverkar möjligheterna för elever med utländsk bakgrund att uppnå målen i den svenska skolan. Berhanu (2008) behandlar dilemmat med boendesegregationen:

Segregation at the metropolitan level creates an effective barrier between people. Suspiciousness, a mutual sense of outsidership, and the construction of We/Them boundaries can be nourished by the separation of social spaces (p.20).

Var ska man försöka motverka segregering och påverka den interkulturella processen om inte i skolan anser Gustafsson (2006). Bouakaz (2007) hävdar att ett team med kvalificerade personer som känner till skolan och föräldrarnas situation kan utveckla ett effektivt program med målet att få föräldrar i tät kontakt med och involverade i skolans arbete, men det kräver en varsam planering. Berhanu (2001) har studerat integrationsprocessen i Israel av etiopiska judar:

One way of bridging the perspective gap is to hire more Ethiopian teachers who may have access from two different dimensions of their socialisation to each of these perspectives – a dual cultural repertoire (Serpell, 1993) as inter-cultural agents for an inter-cultural education (s.262).

För att kunna möta mångkulturella elever på bästa sätt behövs dels generell kunskap och kompetens om etniska och kulturella frågor och om livssituationen för personer med annan etnisk bakgrund menar Rosenkvist (2007). Han anser vidare att test och utredningar i sig också kan utsättas för kritik beträffande giltighet, s k validitet - dvs i vilken mån testen verkligen "mäter det de avser att mäta". Vidare komplicerar ett möte som inte alltid kan förbättras med tolkstöd, menar han.

Processen mot kulturmöten kan enligt Skolverket underlättas och påskyndas av samarbetet med modersmåls läraren. I Skolverkets nyhetsbrev (2008, nr 9) presenteras en större utvärdering som gjorts av elever som deltar i modersmålsundervisning, av vilken framgår att dessa generellt har de högsta betygen, oavsett familjebakgrund. I en annan rapport från Skolverket (2008c) beskrivs vidare hur en skola har en särskild person anställd, Talal Imam, som fungerar som en länk mellan föräldrar och skola i syfte att skapa ett väl fungerande samarbete med föräldrar. Funktionen är knuten till skolledningen och är ett extra stöd till lärarna (s.74).

Dilemman vid kulturmöten behandlas i forskningen. Sjögren skriver (i Hultinger 1996) "Ju mera främmande kulturer, desto längre bort från varandra är de två världar som barnen och föräldrarna konfronteras med. En klagan, som för mig symboliserar svårigheten att ta till sig ideologin i den svenska uppfostran, gäller den förmenta bristen på respekt och disciplin i skolan"(s.232). Sjögren behandlar svårigheterna, Strandberg uppmuntrar modet att våga möta det okända. Strandberg (2001) menar att man måste tro på att man kan förstå varandra och visa tilltro och respekt för den andre. För detta krävs det mod då man tar risken att visa sig okunnig, fördomsfull och därigenom förlora i prestige, enligt Strandberg. Herlitz (1999) behandlar hur man ökar sin förmåga att umgås med människor från andra kulturer och fokuserar i sin jämförelse på skam- och skuld kulturer. Utgångspunkten i skamkulturer är att upprätthålla hedern. I skuld kulturer gäller individens egna personliga ansvar för både lyckade och misslyckade satsningar. I skamkulturer drar du skam över hela familjen, gruppen om du gör något ofördelaktigt (s.44). Hofstede (1991) menar att individualism präglar de samhällen där banden mellan människor är svaga. Var och en förväntas ta hand om sig själv och sin närmaste familj. I motsats till detta menar Hofstede präglar kollektivism de samhällen där människor från födseln integreras i en starkt förbunden in-grupp som genom hela livet skyddar dem med obestridlig lojalitet.

Kunskap om religionens inverkan och betydelse underlättar förståelsen av värderingar och tankar. Linde (2001) förklarar att ansvarstagande framhävs starkt i Koranen och att människan har en fri vilja. Hon ska aldrig betrakta sig som ett offer eller objekt och ska göra sitt bästa av alla situationer enligt Koranen beskrivet av Linde. Även Otterbeck (2000) skriver om religionens betydelse. Han behandlar den osäkerhet som många lärare känner inför kontakten med muslimska föräldrar och barn i skolan, en osäkerhet som även upplevs av de muslimska föräldrarna i mötet med lärarna. Det finns föräldrar som känner en oro för att deras barn skall förlora sin religion och att de skall försvinna ifrån dem ut i det svenska samhället. Som reaktion på denna oro drar föräldrarna hårdare gränser för sina barn vilket i sin tur kan leda till att elever lever i två olika världar med olika gränser och värderingar. Otterbeck beskriver religion, kultur, islamiska normer och deras bakgrund, socialisation, samspel och kommunikation mellan lärare, elever och föräldrar.

Normell (2008) anser att det svenska samhället nu rör sig på allvar bort från en traditionell lydskultur till en kultur där människans eget inre ansvarstagande blir allt viktigare. Hon

jämför lydnads- och ansvarskulturer. Lydnadskulturen fokuserar på rätt och fel, bra och dåligt, straff och belöning. Ansvarskulturen ägnar mera tid åt att undersöka hur man kan förstå, hantera och se det meningsfulla i det som sker i mötet människor emellan. Förändringen menar hon, gäller även i skolans värld och i vår syn på bildningsbegreppet. På samma sätt skriver Öquist (2008) om hur det egna ansvaret i skolan uppmanas:

Den svenska skolan kritiseras för slapphet och försvagad auktoritet. Förvisso präglas den på många håll av oreda och bristande självdisciplin, men den kan inte kritiseras för att fostra okritisk lydnad och blind auktoritetstro och grundskoleeleverna visar få tecken på hospitalisering trots att de vistats nio år på samma institution. Snarare stimuleras självständighet och kritik i ett öppet, icke hierarkiskt system som den svenska grundskolan (s.56).

2.4 Inläringssvårigheter

Det är vanligtvis en elev i inläringssvårigheter som gör att hem och skola måste börja samarbeta mer med varandra. Det är avgörande hur pedagogen bemöter de flerkulturella föräldrarna för att samarbetet ska fungera bra. Föräldrar utvecklar en slags attityd av resignation enligt Bouakaz (2007) som inte betyder ett ointresse av att bli mer involverade i deras barns utbildning, men det är en strategi för att undvika en förödmjukande känsla när man möter skolans lärare och inte vet mycket om utbildningspraxisen (s.271).

Även Alfakir (2004) beskriver hur föräldrar började berätta för henne om sin oro för att de egna landsmännen skulle få veta att deras barn placerats i en specialgrupp och om sin rädsla för att barnen skulle stämplas som dumhuvuden. Det framgick dessutom att de varit väldigt tveksamma till placeringen av barnen eftersom de inte kunde förstå varför den svenska skolan inte klarade av att ta hand om alla barn inom ramen för verksamheten.

Är det något fel på systemet som styr skolan i Sverige? Klarar inte lärarna att ta ansvar för att fostra och utbilda barnen? De ställde många frågor och vi svarade rakt, ärligt och så tydligt vi kunde (s.14).

Varje kultur har sina speciella mönster. Parszyk (1999) betonar vikten av att ta hänsyn till mönster som grupper haft med sig från ursprungsländerna för att undvika etnocentriska bedömningar av andra grupper. Sådana mönster har ofta att göra med hur vuxna, föräldrar och lärare, kommunicerar med barn skriver hon. I västerländska familjer och utbildningssystem talar man exempelvis till barnen, lyssnar, pekar ut och ställer frågor som de vuxna redan vet svaret på, i andra kulturer undervisar man på andra sätt, den förkunskapen underlättar kulturmötet enligt Parszyk. Skillnader i attityder till inläring bland olika minoritetskulturer i mötet med majoritetskulturen belyses av Hultinger & Wallentin (1996). Strategin kan hos en grupp vara anpassning utan assimilering men hos en annan grupp utvecklas en opposition mot inläring som ett skydd mot den dominerande kulturen.

Föräldrarnas betydelse för inläring tas upp av Sjögren. Sjögren beskriver (Hultinger & Wallentin 1996) att pedagogiska undersökningar gjorda i Canada, England och Frankrike har visat värdet av föräldrarnas engagemang i barnens skolarbete. Undersökningarna är gjorda i grupper där de flesta av föräldrarna själva är eller har varit analfabeter med egen bristfällig skolgång. Barnens läsförmåga blev klart bättre när deras föräldrar regelbundet tog sig tid att lyssna på när de läste engelska respektive franska, även i de fall då föräldrarna själva var analfabeter eller inte förstod språket så väl (s.233).

2.5 Samverkan mellan hem och skola

Frågan om föräldrarnas delaktighet och inflytande i skolan har uppmärksammats allt mer i Sverige under de senaste femton åren. Regeringen har valt att försöka tillgodose detta behov av föräldrautbildning bland annat genom att ge Statens folkhälsoinstitut (FHI) i uppdrag att samla in, analysera och sprida kunskap om olika slags föräldrastöd och om hur detta stöd kan utformas (Bremberg 2004). Bremberg & Wennerholm (2005) har för FHI analyserat resultaten av sin undersökning i en forskningsöversikt. De fann att det går bättre för barnen i skolan då föräldrar engagerar sig både i familjer med hög och låg socioekonomisk status.

För att utveckla vårdnadshavarens förståelse för skolan i Sverige och öka möjligheterna att stödja elevens lärande har Skolverket (2006b; 2008b) gett ut informationshäften om skolan till föräldrar, en del översatta till flera språk, bland annat arabiska av. Det ges en överskådlig beskrivning av hur den svenska skolan fungerar, vilka stadier barnen går igenom, hur bedömning går till, hemmets betydelse och vilka förväntningar skolan har på föräldrasamverkan. Förskolan och skolan i Sverige vill stödja de flerspråkiga barnen och ungdomarna att utveckla sina språk och erövra ny kunskap. För att utbilda pedagogerna i samverkan med hemmen ger Skolverket (2008a,c; 2007b) även ut häften där förslag ges på utökat samarbete med elevens vårdnadshavare.

Vikten av föräldrasamverkan med föräldrar i en minoritetsgrupp i samhället behandlas av (Axelsson 2002; Berhanu 2001 och Bouakaz 2007). Föräldrarnas deltagande leder till större framsteg än när lärarna intensifierar undervisningen skriver Axelsson (2002). Vissa minoritetsgrupper hamnar i uppror mot inläring av det svenska språket som en protest och Ogbu (1986, 1992) ställer frågan hur det försvaret kan brytas ner (i Axelsson 2002). Ogbu anser att grupper i närsamhället växer i självrespekt och vinner verkligt politiskt inflytande när de tar större ansvar för sina skolor.

Gordon (1978) har tittat närmare på det internationella forskningsfältet Parental Involvement (Flising, Fredriksson & Lund 1996). Ofta är utslagningen i skolan ett första steg mot utslagningen i samhället menar han. Föräldrainriktade skolprogram skapades och man uppmärksammade hur föräldrar utvecklade en mer positiv inställning och attityd till skolan och lärarna. De kom att engagera sig mer i övriga samhället och kom bl.a. att efterfråga vidareutbildning för egen del (s.82). Kunskapen om föräldraengagemangets betydelse fördjupades av professor Wahlberg (1984) och han analyserade sambanden mellan elevers sociala bakgrund och deras studieresultat. Wahlberg såg att det fanns viktigare, mer avgörande faktorer än socialgruppsstillhörighet som han kallar ”hemmets läroplan”. De består av föräldrarnas tid tillsammans med sitt barn, vardagssamtalen kring skola och fritidssysselsättningar, att se på TV tillsammans och samtala om programmen, gemensamma diskussioner kring utbildning och utbildningsmål, föräldrarnas förmåga att sätta sig in i skolans målsättning och att mot bakgrund av detta följa och uppmuntra sitt barns studier (Flising, Fredriksson & Lund 1996 s.86).

Berhanu använder aktionsforskning bland minoritetsgruppen etiopiska judar i Israel och studerar deras villkor och möjligheter att integreras. På samma sätt undersöker Bouakaz situationen för den arabisktalande minoritetsgruppen och utgår från ett aktionsforskningsprojekt på en skola i Malmö, som ville skapa och utveckla föräldrars sociala kapital och därmed främja samverkan mellan skola och föräldrar. Bouakaz belyser hur föräldrarnas dåliga självkänsla och sociala tillstånd kan leda till att de drar sig för samarbetet

med skolan. I början av projektet hade lärarna i Bouakaz (2007) undersökning problem med att föräldrarna inte kom till de avtalade informationsmötena. Då lärarna ringde kom föräldrarna däremot vanligen inom några minuter. De ursäkter som framfördes var många gånger att de inte förstått vad mötet skulle handla om eller att de inte kände att de själva kunde tillföra något. Att lärarna ringde och bad föräldrarna komma tolkades enligt Bouakaz positivt av föräldrarna och gjorde att de kände sig välkomna.

Ett viktigt led i att genomföra och förverkliga intentionerna i Barnkonventionen i Sverige är satsningar på stöd i föräldraskapet/ föräldrautbildning. Statens offentliga utredningar (1997:161) betonar vikten av stödet i föräldraskapet och föräldrautbildning Föräldrar med invandrarbakgrund kan behöva annat stöd i sin föräldraroll än svenska föräldrar. Svenska normer och värderingar i uppfostran ter sig ofta skrämmande. Det är mycket nytt att tolka och förstå och det blir lättare i dialog med andra som kan förklara (s.179).

En föräldra- och pedagogutbildning väl förankrad i Barnkonventionen med betoning på lyhördhet och respekt i samspelet mellan barn och vuxen genom den positiva anknytningen är International Child Development Programme, ICDP. Bergman & Edenhammar (2007) arbetar utifrån ICDP och menar att det är en stor utmaning och kräver mycket eftertanke och arbete av oss vuxna att respektera barn som människor med lika värde och rättigheter. De betonar att det är viktigt att föräldrar bekräftas och uppmuntras i sin uppgift att vara förälder, det leder till att de känner en större trygghet i sin föräldraroll.

En annan form av föräldrautbildning har utprovats i Helsingborgs kommun. Man har sedan höstterminen -04 använt sig av så kallad *familjemobilisering* för att bland annat hjälpa elever i behov av särskilt stöd. För att eleven skall nå bästa möjliga utbildningsresultat krävs elevens delaktighet och en organiserad samverkan mellan skolan och föräldrarna. Inom ramen för familjemobiliseringen finns särskilda grupper som är specifikt inriktade på föräldrar med utländsk härkomst vars barn är i behov av särskilt stöd. Utgångspunkten för projektet har varit att elevernas resultat i skolan skulle kunna förbättras genom ett riktat föräldrasamarbete. Den form som använts är att i studiecirkelform erbjuda föräldrarna att arbeta med sin del av ansvaret för sitt barns utbildningsresultat.

Ett av projekten var samtalsgrupper med arabisktalande föräldrar. De utvärderades av Ågårdh (2005). Utvärderingen visade på den positiva effekt samtalsgrupperna hade på elevernas skolresultat och man har utifrån det fortsatt med samtalsträffar för föräldrar i Helsingborg och även i andra kommuner. För den flerspråkiga föräldern kan språket bli ett hinder som kräver mod att övervinna. Många samtalsgrupper sker i samarbete med en tolk vilket underlättar. I dialogen möter man både sig själv och andra och i det mångkulturella samhället hjälper samtalet till i den interkulturella processen. I skolan möter barnen den svenska kulturen och den förälder som inte vet eller förstår vad det innebär kan reagera med rädsla. En rädsla för att barnen ska tappa sin identitet och sina rötter, men mer kunskap reducerar oftast rädslan (s.23).

Av samma skäl har Sherefay (2002) utvecklat ett studiematerial som vänder sig mot målgruppen föräldrar med utländsk bakgrund. Det behandlar angelägna och många gånger svåra teman som barnuppfostran, våld, kriminalitet, skolans sexualundervisning, föräldrarnas roll och ansvar. Alfakir (2004) har i likaledes haft samtalsträffar under många år och analyserar informanternas svar. Hon menar att lika viktigt som det är för de mångkulturella föräldrarna att få kunskap om varför den svenska skolan är som den är, lika viktigt är det för läraren att få kunskap om varför de mångkulturella föräldrarna är som de är. Denna vetenskap

skriver hon kan även ge läraren en förståelse för ett beteende som kan tyckas avvikande. Ahlberg (1999) visar i sin studie att specialpedagogens handledningssamtal bidrar till en utveckling av lärarens tänkande och handlande.

2.6 Systemteori

Utifrån ett systemteoretiskt perspektiv undersöks vad som sker när det irakiska och det svenska systemet möts och ska fungera tillsammans i den svenska skolan idag. Systemteorin förklarar problem enligt Svedberg (2007) utifrån systemegenskaper, kulturella olikheter och andra sociala processer med vida förgreningar (s.68). De mångkulturella föräldrarna ska försöka förstå det svenska skolsystemet. Missförstånd som uppstår kan bero på kulturella skillnader. Systemtänkandet hjälper oss att hantera känslor av hjälplöshet, anser systemforskaren Peter Senge (1990), det gör det möjligt att se bakomliggande strukturer i komplexa situationer menar (Öquist 2008).

Öquist skriver att allt mänskligt handlande och mänskliga problem är något som sker och uppstår i ett samspel mellan människor och som inte kan förklaras av den enskilda individens inneboende egenskaper. Den interkulturella processen sker i mötet mellan människor. Grundsynen skriver han vidare innebär att man har stor respekt för andras upplevelser och att dessa är lika sanna som ens egna. Pedagogens syn och föräldrarnas syn på elevens inlärningsvårigheter möts. Det som sker kan inte förklaras utifrån enbart egenskaper hos individen eller egenskaper i miljön, det måste förstås i ett relations- och samspelsperspektiv. Sambanden analyseras i termer av interaktioner, relationer och samspel. Systemteorin hjälper oss att se helheter istället för skilda delar. De mångkulturella eleverna är en del av den svenska skolan och samverkan med hemmen innebär kulturella möten för pedagogerna. Deras inverkan på det svenska skolsystemet ger nya infallsvinklar för innebörden av "en skola för alla" (Lpo 94). En systemteoretisk utgångspunkt menar Öquist (2008) är att föra in ny data i systemet, vilket kan innebära att lyfta fram i ljuset och aktivt bearbeta de skillnader ur vilka utstötningstendenserna uppstår. Detta är emellertid enligt honom ett långsiktigt arbete med få utsikter till omedelbar framgång, då det handlar om omkalibrering³ av de värden som bär upp systemen. Senge (1990) menar att ohälsan i världen är proportionell till vår oförmåga att se världen som en helhet (Öquist 2008). Lpo 94 uppmanar till ännu mer samarbete med föräldrar (s.13). Den valda teorin lämpar sig för pedagogens förhållningssätt till samarbetet med hemmet eftersom den betonar vikten av kommunikation med i det här fallet föräldrarna som både mottagare och sändare. Kommunikationen är enligt systemteorin ett resonansfenomen, dvs det viktigaste som sker, sker alltid hos mottagaren. Sändarens uppgift menar Öquist (2008) är att vara katalysator snarare än motor för förändring. Ny information måste ställas till mottagarens förfogande för prövning istället för att vi låter information förfoga över mottagaren. Detta anser jag gäller även i attityden till det ömsesidiga mötet mellan det mångkulturella hemmet och skolan. Båda parter förändras i kommunikationen med varandra. Det centrala hos systemteorierna är skriver Schjodt & Egeland (1994) att de kan ge oss associationer och nya idéer om hur vi kan förstå och arbeta med familjer. De ger oss inga sanningar.

---

³ Omkalibrering, Kalibrera = Anpassa eller inställa ngt. efter i förväg fastställda mått. Källa: Nordstedts Stora svenska ordbok

3. Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet är att genom en fallstudie undersöka huruvida irakiska föräldrar är engagerade och delaktiga på en svensk grundskola. Ett annat syfte är att undersöka i vilken utsträckning en grupp av irakiska föräldrar, som har barn i inlärningssvårigheter engagerar sig i samarbetet med skolan.

Frågeställningar

Hur arbetar hem och skola för att kunna signalera samma budskap till barnet/eleven?

Hur arbetar hem och skola för att utveckla en ömsesidig respekt, tillit och ett förtroende mellan det mångkulturella hemmet och skolan?

4. Metod

4.1 En kvalitativ metod i form av intervjuer

Undersökningar kan genomföras på olika sätt. Jag har valt den kvalitativa metoden enligt Kvale (1997) eftersom ämnet är intervjupersonens livsvärld och hennes relation till den (s.34). Syftet med en kvalitativ forskningsintervju är att erhålla kvalitativa beskrivningar av den intervjuades livsvärld i avsikt att tolka deras mening (Kvale, s.117). I en kvalitativ studie med intervjuer finns möjlighet till följdfrågor och förtydligande om något är oklart. Merriam (1988) förordar intervjun som metod: ”När vi inte kan observera handlingar och känslor eller det sätt varpå människor tolkar sin omvärld, måste vi fråga dem om detta, dvs. intervju dem” (s.87).

Det empiriska materialet är halvstrukturerade forskningsintervjuer utförda efter ett fastställt intervjuschema (Stukat, 2005). Intervjuguiden (bilaga 2), har sin utgångspunkt i studiens syfte och frågeställningar. Analysen av intervjuerna genomfördes enligt Kvales förslag (1997) på analysmetoder. Samtliga intervjuer återges baserade på tre olika svars-kategorier. Kvales metoder (1997), kategorisering och meningskoncentrering används vid diskussion och analys.

De frågor som ställts har haft som syfte att försöka förstå hur föräldrarna tänker, vilka grundvärderingar de har med sig ifrån den irakiska kulturen och hur de ser på den svenska skolan, sin egen roll i samverkan med skolan och i den interkulturella processen. Min avsikt är att som intervjuare och forskare försöka förstå föräldrarna, inte förklara hur det förhåller sig. Ett systemteoretiskt förhållningssätt innebär, menar Andersson (2004) att man försöker förstå men inte förklara sammanhangen. Informanterna har ombetts att göra jämförelser mellan den irakiska skolan och kulturen och den svenska för att lättare kunna förstå och bemöta föräldrars förväntningar och inställning till den svenska skolan. Det är två system som ska mötas och förstå varandra uppbyggda på olika teorier enligt Öquist (2008).

4.2 Val av kommun och skola

I undersökningen är vald kommun anonym. Avsikten är att undersökningen ska kunna vara ett stöd i framförallt mindre kommuners interkulturella process. Undersökningskommunen har valts utifrån studiens specifika målgrupp, utifrån min bakgrund som lärare i svenska som andraspråk och utifrån ett intresse av att undersöka om den mindre kommunen med ett lågt antal mångkulturella familjer som invånare kan ge bättre förutsättningar för en positiv interkulturell process. I den valda kommunen bor 24 000 invånare år 2008. Kommunen är intressant eftersom det sker många förändringar på alla plan och den kommer successivt att bli mer och mer mångkulturell. Prognosen talar för att det kommer att ske mycket inflyttning av både svenska och mångkulturella familjer framöver. Bostäder byggs och områden rustas upp.

Den undersökta grundskolan är från årskurs F- 9 och har 450 elever varav 120 elever har utländsk bakgrund, första eller andrageneration. Med andra generation menas att barnen är födda i Sverige men föräldrarna kommer ifrån ett annat land. Vald skola är den mest mångkulturella i undersökningskommunen. 44 elever deltar i modersmålsundervisningen i arabiska. 33 av dem är irakier.

En del av skolans profil är internationalisering. Lpo 94:

Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt förbereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet (s.7).

En skolplan är upprättad för perioden 2007-2010:

Utbildningskontoret ansvarar för att utarbeta underlag för beslut som ger resursmässiga förutsättningar för likvärdighet. Verksamheterna ska förmedla normer och etik som främjar människovärde, respekt och omtanke.

Skolledningen ska bedöma skolans kvalitet och måluppfyllelse över, i förhållande till styrdokumentet och vidta åtgärder som krävs för att förbättra verksamheten. Ledningen ansvarar för att elevers bakgrund, behov och önskemål beaktas vid den övergripande utbildningsplaneringen och för att det finns rutiner för barns/elevs och vårdnadshavares medverkan i förskola och skola.

Personalen ska föra dialog med rektor om resultat och insatser om hur verksamheterna kan utvecklas och i samverkan med andra pedagoger och skolledning följa upp, utvärdera och förbättra verksamheten. Personalen ska se till att samarbetet mellan hem och skola är framåtsyftande och tillvarata föräldrars engagemang och vilja att stödja elevernas studier.

Utbildningen ska präglas av globalt perspektiv och hållbar utveckling. Skolans kommuner har ett nätverk för internationalisering. Den gruppen ska utveckla kommunens profil utifrån ”Hållbar utveckling”.

4.3 Urval av intervjupersoner

Urvalet av intervjupersoner för den här undersökningen blev irakier då det är den största mångkulturella gruppen som kommit till Sverige under de senaste åren enligt Migrationsverket. Två olika skolsystem och kulturer ska mötas och förstå varandra. Trost (2001) belyser tillgång av informanter: *Bekvämlighetsurval* (på engelska *convenience* eller *accidental sample*) innebär att man gör som Kajsa Warg menade att man skulle göra i kokkonsten, ”man tager vad man kan” (s.30). Genom samtal med framförallt modersmåls läraren i arabiska, kom vi fram till vilka personer som skulle intervjuas. Målgruppen som svarar är begränsad, 6 informanter. 4 män och två kvinnor. En informant har inte barn på skolan men fungerar som tolk för sina landsmän. Någon kände jag och kontaktade själv för att boka vårt möte. Det var inte helt lätt att hitta lämpliga personer eftersom det av ekonomiska skäl inte var möjligt att anlita tolk och att informanterna därför skulle klara av en intervju på svenska utan tolk. Det gjorde även att jag fick frågå att det enbart skulle vara föräldrar till barn i grundskolan och till barn i behov av särskilt stöd. Hade en tolk använts kunde förmodligen mer information ges och även nyanlända informanter hade tillfrågats. Kvale (1997) formulerar problematiken kring urval av informanter så här: ”Ofta väljs inte intervjupersonerna slumpmässigt, utan efter andra kriterier, som typiskhet eller otypiskhet, eller helt enkelt efter tillgänglighet” (s.210). I detta fall har det varit tillgänglighet och otypiskhet som till stor del fått styra valet av informanter.

4.4 Genomförande

Undersökningen började med en pilotintervju av en informant. Eftersom den fungerade har denna informant också fått ingå i denna studie. Intervjuerna har genomförts på en grundskola i en liten kommun i södra Sverige. Varje intervju har tagit ungefär en halvtimme. Frågorna skickades hem i förväg för att ge informanterna möjligheten att kunna förbereda sig men även för att fundera på betydelsen av formuleringarna på svenska. Intervjuerna har genomförts en i taget vid tidpunkter som vi kommit överens om per telefon. Vid två tillfällen kom inte personen enligt överenskommelsen och vi fick boka nya tider för intervjun. Vi har de flesta gångerna suttit på något av rektorsrummen eller i kuratorns rum men en gång satt vi på bibliotekets ej avskilda övervåning. Det blev stökigt med många störande ljud. Hjälpmedlet har varit en liten bandspelare. Vid varje intervju har missivbrevet gått igenom och informanterna har gått med på det som stått där och skrivit under. Innan bandspelaren satts på har vi gått igenom bakgrundsfrågorna. Vid två tillfällen fick vi ha intervjupersonernas barn i samma rum.

4.5 Bearbetning av material

I analysarbetet har jag använt kontextbegreppet, vilket betyder att den kommunikativa situationen är en dynamisk process, enligt Norrby (2004). Samtalsanalysen utgår från ett sammanhängande empiriskt material. Intervjusituationen är en pågående process benämnd *Conversation Analysis* (CA). Ramen för hur yttranden ska tolkas är de subtila signalerna och de ord som används. Transkriptionen bygger på CA-metoden, vilket innebär att emfas, längd och ljudstyrka bara anges när det rör sig om en avvikelse från det normala fallet, enligt Norrby. Varje intervju har transkriberats från bandinspelning till skrift, med hjälp av en dator, nästintill ordagrant. Förvandlingen av muntligt tal till skriven text beskrivs av Kvale (1997) som en översättning och tolkning (s.186). Sammanlagt finns ett intervjumaterial som omfattar 26 sidor. För att kunna identifiera respektive persons uppfattning tilldelades varje informant ett fingerat namn. Alla intervjuer gick noggrant igenom för att få ett helhetsintryck och för att göra materialet tydligt. Datan har sedan reducerats genom att samtliga aidentifierade svar samlats under varje forskningsfråga. Norrbys (2004) metod har använts, dvs att samtalsanalysen följer efter transkriptionen. Utifrån sammanställningen har svaren sedan bearbetats efter Kvales (1997) förslag på intervjuanalys. Meningskategorisering görs för att dela upp intervjuvaren i olika kategorier (s.178). Kategorier har utarbetats utifrån de tre områdena där informationen sorterats samt sammanfattats och sedan syntetiserats i ett koherent resultatupplägg. I bearbetningen och kodningen av materialet följdes de riktlinjer som Trost (1997) anger gällande genomläsning samt klassificering med hjälp av såväl överstrykningspennor som stickord i marginalen. Under klarläggningen av materialet blev det tillgängligt för analys genom att överflödigt material eliminerats, som avvikelser och upprepningar, enligt Kvales (1997) modell (s.171).

4.6 Reliabilitet och validitet

Det ger validitet om man låter någon utifrån kritiskt de frågor man ska ställa, om de är tillförlitliga och giltiga vid intervjuguidens utformning. Frågorna blev granskade av min handledare innan intervjuerna påbörjades. De tio frågorna delades upp i tre kategorier. Jag är medveten om att min undersökning är liten och har brister. Omständigheterna kring intervjuer påverkade validitet och reliabilitet. En brist är att de svar man får i en djupintervju påverkas

av hur ärlig den intervjuade personen vågar vara. I den valda målgruppen är många särskilt rädda för myndighetspersoner. Man är inte van vid diskussioner i skolan i Irak utan där sker bara en envägskommunikation. Det behövs förtroende mellan lärare, elever och föräldrar menar Strandberg (2001) och för det behövs tid att vara tillsammans.

Kvale (1997) skriver om hur en känsligt genomförd intervju kan ge kunskaper som sedan kan förbättra människors livssituation. Många nyanser har tappats bort eller kom inte fram under samtalen eller i bearbetningen av informanternas svar. Informanternas svar påverkas av att de bor i en liten kommun som ännu inte är särskilt mångkulturell. Min förförståelse om en del informanter kan påverka hur svaren tolkas. Den här undersökningens validitet påverkas av att en del av informanternas barn är kända för mig och jag har dessutom varit lärare till två av dem i en introduktionsklass.

Läsaren av en intervjuundersökning är beroende av forskarens urval och kontextualisering av intervjuuttalandena. En metod för kontroll är förklaring av tillvägagångssättet. Forskaren ger exempel på det material som använts vid tolkningen och explicit redogör för de olika stegen i analysprocessen. De utförs av en ensam forskare, och läsaren har inte så mycket att bygga på för en bedömning av hur mycket forskarens perspektiv inverkar på resultatet av analysen. På grund av bristande språkförståelse har det blivit missförstånd. Språkförbistringen orsakade bland annat missförstånd i frågor kring inlärningsvårigheter.

4.8 Etiska överväganden

Kravet på samtycke var uppfyllt innan intervjuer påbörjades. Min avsikt var att vara tydlig med vad intervju svar skulle användas till i mötet med informanterna. Vid varje intervjutillfälle gick informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet igenom enligt Vetenskapsrådet (2002). En presentation gjordes av mig själv och mitt arbete. Villkoren lästes igenom på ett separat papper: missivbrevet som sedan skrevs under. Alla informanter fick med sig ett eget missivbrev och frågorna hem efter avslutad intervju. Eliasson (1995) använder ordet svaga parter vilket är bra att komma ihåg i hanteringen av information. I vår strävan mot förändringar som kan gagna utsatta eller svaga grupper, är att avgränsa vår roll och försöka förbli forskare. Dvs bli vid vår läst/vår uppgift: att söka kunskap (s.172). Inspelningar från intervjutillfällena användes enbart till undersökningen och allt inspelat material raderas efter att uppsatsen blivit godkänd. Tystnadsplikt beaktas och av etiska skäl är de intervjuade personernas namn fingerade. Nyttjandekravet uppfylls genom att insamlat material endast används i omnämnd studie. Skau (2006) uppmärksammar att tolkningsmonopol är lika med makt. Avsaknaden av jämbördighet mellan parterna i det här arbetet är uppenbar enligt hennes beskrivning.

5. Resultatredovisning

Analysen sker utifrån de två övergripande frågeställningarna:

- Hur arbetar hem och skola för att kunna signalera samma budskap till barnet/eleven?
- Hur arbetar hem och skola för att utveckla en ömsesidig respekt, tillit och ett förtroende mellan det mångkulturella hemmet och skolan?

Utifrån informanternas svar är rubriker satta för olika områden som belystes och som behöver förstås för att underlätta samverkan med hemmen. Grundstrukturen är 5.1) den interkulturella processen 5.2) inlärningssvårigheter och 5.3) samverkan på olika sätt mellan hem och skola. Jämförelser görs hela tiden mellan Sverige och Irak. Inom ramen för respektive fokusområde har informanternas svar även sammanfattats i några underområden. Redovisning av informanternas svar sker både genom sammanfattningar och citat. I de fall det finns olika uppfattningar redovisas detta. Varje intervjuperson som intervjuades enskilt har givits ett fingerat namn. För att underlätta läsningen är de allra flesta citat ändrade från talspråk till skriftspråk, dock varsamt så att inte den innehållsmässiga aspekten går förlorad eller påverkas. Det som var svårt att förstå på grund av bristfällig svenska är förtydligat och ändrat för att underlätta förståelsen, exempelvis felaktiga meningsbyggnader och omskrivningar av ord. Det är gjort utifrån min tolkning och förståelse av det sagda. Resultatredovisningen utgör därefter underlag för analys, diskussion och slutsats.

Tabell 1

Informant	ålder	kön	Utbildning/arbete i Irak	Antal år i Sverige	Antal barn och deras ålder	Hemstad i Irak	Utbildning/arbete i Sverige
1.Mohammed	30-40 år	man	Matematiklärare i Irak, arbetade också i familjens egna företag,	12 år	Ett barn under 1 år	Annan hemstad än Bagdad	arbetar i Sverige, även frun
2.Amira	30-40 år	kvinn	10 mån. utbildning till frisör i Irak.	10 år	5 barn 2 barn under 6 år, ett barn i förskolan, två barn i årskurs 1 och 3	Bagdad	Studerar svenska. Mannen arbetar
3.Omar	30-35 år	man	Studerade ekonomi 2 år i Irak, studier avbrutna pga militärtjänst.	15 år	2 barn i åk 3 och 5	?	arbetar
4.Ahmed	40-45 år	man	Datautbildning i Irak.	7 år	2 yngre barn än förskolan, 2 barn i åk 3	Bagdad och annan stad	Har arbete
5.Sara	25-årsåldern	kvinn	Grundskolan i Irak, var i inlärningssvårigheter,	8 år	3 barn, ett barn i förskolan och ett barn i åk 1	Från en stad i södra Irak	hemma med små barn
6.Hussein	20 årsåldern	man	Ej avslutad grundskola i Irak, har varit i inlärningssvårigheter i båda skolkulturerna	5 år	Inga barn	Från en stad i södra Irak	Studerar yrkesutbildning

5.1 Hur ser informanterna på den interkulturella processen?

Förståelsen av det svenska språket, kunskap, ömsesidig förståelse, ömsesidigt intresse, möten och kommunikation var enligt informanterna avgörande för hur den interkulturella processen går. Möjliga vägar till kulturmöten och förståelse kan vara att börja umgås med varandra som familjer, svenska och irakiska menade de. De mångkulturella dagarna på skolan togs upp som ett bra exempel av informanterna. Det föreslogs kulturlektioner där olika elever får berätta om sin kultur, mer utbildning och förståelse för kulturskillnader och olika religioner.

Det kan bara ske genom arbete.(Ahmed)

Föräldrar måste våga ge sina barn mer frihet att umgås med svenska barn.(Hussein)

Informanterna menade att det är lätt att känna främlingskap när man möts av svenskars skepsis och rädsla. Någon uttryckte att de diskuterar kulturskillnader hemma när det har hänt något negativt som måste bearbetas. Svenskar har gett kommentarer ute på gatan om att de bär slöja och undrat varför de kommit hit. Svenskar blir rädda för det annorlunda och drar sig undan. Några har upplevt rasismen i Irak och i Jordanien som minoritetsgrupper. Informanterna tog upp situationer som varit uttryck för rasism:

Mohammed berättade att de börjar prata om kulturskillnaderna när de träffar dåligt folk. Det finns dem som frågar varför de har kommit hit, varför de måste jobba. (Mohammed)

Amira har bott här i 10 år, hon har svenskt medborgarskap och hon känner sig som svensk ibland, men när hon möter främlingskap känner hon att det inte är hennes land och att hon är invandrare. Det är t ex när de inte tittar bra på henne för att hon har slöja på huvudet. Hon sökte jobb, ringde och man frågade henne om hon hade slöja och då fick hon inget jobb. Det fanns jobb men inte till Amira eftersom hon hade slöja på huvudet". (Amira)

Som flyktingar i Jordanien upplevde en familj hur de blev mobbade för att de kom ifrån Irak och talade med en annan dialekt.

Informanterna tyckte att svenska föräldrar men även pedagoger ska prata med barn om skillnaderna och förklara så att det inte blir något konstigt eller skrämmande. En del av informanterna tyckte att man ska prata om kulturella skillnader med sina barn, andra tyckte inte att man ska göra det när man bor i Sverige. De ville inte att deras barn ska känna sig annorlunda utan att de ska känna sig svenska. Man pratar inte om det hemma:

Amira berättade att de aldrig pratar om det, de jämför inte. Eftersom hennes barn bor här i Sverige behöver hon inte det. De frågar henne ibland om hur det var när hon var liten. Om de vill veta pratar hon med dem om hur det är i Irak och hur det är i Sverige. De bor här, hon vill inte att de ska känna någon skillnad, hon vill att de ska känna sig svenska, hon vill inte stoppa i dem tankar om att det är skillnad på dem och de svenska eleverna.(Amira)

Omar har inte tänkt prata med barnen om skolan i Irak för att hans barn är födda i Sverige. Han kan inte prata med dem om dåliga saker i sitt land, de lever dagligen i det här och upplever den svenska skolan. Han har bara tänkt att det inte är spännande för dem att höra om Irak.(Omar)

Man pratade om det hemma:

Ahmed berättade att de pratar om skillnaderna när det kommer nyheter på TV. De pratar alltid om kultur, om tradition, religion, allt. Det finns skillnader, det är inte samma.

Det finns pojkar som kysser flickor på vägen, på gården. Barnen kommer hem och frågar varför de gör så? Ahmed berättade att de får inte lov att göra så eftersom de har en grund i religionen och traditionen. Han pratar och förklarar och det är jätteviktigt. När barnen är vuxna hinner de inte.(Ahmed)

Sara berättade att de pratar om det varje dag. Det finns skillnader i kulturen. Hennes dotter vill göra samma som hon ser sina kompisar göra. Om det är något problem med någon kompis pratar Sara om det och ger råd att hon ska göra så eller så. Om hennes dotter till exempel vill gå hem till en pojke som hon är kompis med och stanna kvar där och sova över kan hon inte tillåta det. Ibland undrar flickan varför och då svarar Sara att det beror på den arabiska kulturen, att det finns skillnad. Hon vet inte som mamma hur de lever hemma, vad de äter och sådant där. Det kan finnas äldre pojkar i hemmet och då får hon inte stanna där.(Sara)

Hussein berättade att det gör de mycket. När det händer något talar han med sin pappa. Då säger pappan: - Kommer du ihåg Irak, där får man inte träffa en tjej på gatan och prata med henne. De pratar mycket hemma om de här sakerna och om det som händer på skolan. Föräldrar som kommer ifrån Irak jagar sina barn för att de inte är från den här kulturen säger Hussein. De måste behålla sin kultur, umgås med svensk kultur så att de kan mötas med svenskarna, men de måste behålla sin kultur.(Hussein)

Informanterna hade positiva erfarenheter av pedagogernas intresse för deras kultur. Det finns många irakier i Sverige idag som är duktiga på att berätta om den irakiska kulturen säger Omar, dem kan man ta kontakt med. Ett förslag Ahmed kom med var att en gång i månaden låta en elev få i uppgift att ta med sig något från sitt hemland och berätta för de andra. Om barnen får kulturkunskap en gång i månaden kan man mötas.

Hussein berättade att de har problem eftersom de är från olika religioner. Ibland säger svenskar att de är dumma människor, utlänningar, svenska elever säger: -Vad fån tror ni på? Gud och sånt? Svenska elever fattar inte vad det har för betydelse för de, de sårar oss genom att säga så. Det är skolan och lärarens skyldighet att veta varifrån den nya eleven kommer, vilken kultur och religion han har och sedan göra det till en lektion för hans klasskamrater. Muslimer tänker så och så, så att eleverna ändrar sina åsikter om eleven som är ny i klassen.(Hussein)

Det är inte alla föräldrar som tänker likadant och bryr sig om kultur.(Amira)

Att man försöker umgås med varandra som familjer.

Om man bor här i Sverige måste man träffa svenska människor och prata med dem, veta hur de lever, vad de tittar på, inte gillar, ja man måste förstå varandra för att kunna leva ett bra liv.(Mohammed)

Föräldrar behöver ge mer frihet till sina barn att umgås med svenska barn för att kunna uppfatta hur de tänker. Föräldrar behöver själva umgås med svenskar. Problemet är språket, det gör att de inte har svenska kompisar. De vet inte hur de tänker, när man säger att man har en svensk kompis sätter de stopp. Det svenska är någonting konstigt, som en ny bil som kommer, eller en bil som flyger, man måste förklara hur de flyger. De har aldrig sett en bil som flyger och därför blir någonting konstigt i tankarna. Man skulle kunna ha föräldrakafé, en fritidsgård för föräldrar. En lokal där alla föräldrar samlas. Om de hör att det är bra, inte någonting farligt skulle de komma. Nycklarna till alla dörrar, har alltid Husseins lärare sagt, är språket.(Hussein)

5.2 I vilken utsträckning engagerar sig irakiska föräldrar vars barn är i inlärningsvårigheter?

Här har jämförelser gjorts mellan a) föräldrarnas erfarenheter från Irak och b) föräldrarnas erfarenheter från Sverige när det gäller inlärningsvårigheter.

En av erfarenheterna ifrån Irak är att eleverna särbehandlas vilket informanterna inte uppskattar.

De barn som hade det svårt gick inte iväg utan stannade i klassrummet med alla de andra eleverna.(Sara)

Om någon elev hade inlärnings svårigheter fick en duktig elev sitta bredvid och hjälpa skolkamraten. Alla hade samma bok, läraren förklarade bara mer. Flera informanter hade positiva erfarenheter av sin hjälpsamma lärare. Eleven skulle gå kvar i den stora gruppen tyckte de och få hjälp av sin lärare i klassrummet. De menade att om man bara kämpade lärde man sig det man skulle. Om det var problem kallade man föräldrarna till skolan, frågade om det var något som störde barnet, om de hade något problem hemma, om det fanns svårigheter i familjen, om föräldrarna var analfabeter. Några menade att det var ungefär på samma sätt som i Sverige och att föräldrarna blev underrättade. Hos några av de informanter som haft egna inlärnings svårigheter fanns ett starkt hat mot skolan i Irak.

Det var svårt att gå till skolan om man hade stora problem. Eleven kände sig mobbad, läraren accepterade honom inte, det blev alltid problem med lärarna, de försökte inte hjälpa honom, de försökte lägga mer tryck på honom. Man hjälpte honom inte och gav inget extra stöd. Föräldrar kunde inte göra något annat än att slå barnet. De försökte hjälpa barnet men ibland när man inte hade någonting i hjärnan, om eleven sa att han inte ville plugga, ingen i världen kunde tvinga honom. Även om de slog honom kunde han inte studera. Det var så. Om man hade svårt att skriva gav läraren i uppgift till den eleven att skriva, inte till de andra. Den som inte kunde fick skriva två tre gånger, sedan måste han/ hon säga till att man skrivit, annars straffades man.(Hussein)

Erfarenheterna från Sverige var generellt positiva. Sara hatade skolan i Irak men nu tyckte hon det var roligt, ville studera och ville lära sig mer. Hon tyckte att lärarna i Sverige förklarade och var hjälpsamma och hon hjälpte sina barn med läxor och engagerade sig i deras skolgång. Hon var inte rädd för att fråga barnens lärare om det var något hon inte förstod.

Allt beror på språket och hur duktig läraren är. Om lärare vill hjälpa barnen ska de bli bättre och bättre eftersom de barnen inte har några problem, de kan lära sig snabbt men de behöver hjälp. Och hon trodde att problemet här är att barnen har två språk. Hemspråk och skolans språk, det är problemet att de inte kan blanda, det tar tid och nu blir det bättre, men tidigare var det svårt för honom. Hon hjälper sin son jättemycket hemma. I skolan får han också hjälp, därför blir han bättre.(Amira)

Hussein var tacksam för de extra uppgifter han fått av läraren för att kunna öva mer och han uppskattade att det finns läroböcker med olika svårighetsgrad.

5.3 Samverkan mellan det mångkulturella hemmet och skolan

En uppdelning har gjorts av informanternas svar utifrån positiva och negativa faktorer i och utanför skolan.

Positivt med den svenska skolan

Informanterna var positiva till utvecklingssamtalen i Sverige. Nu kommer mammor till skolan själva. Samtliga informanter var nöjda med och trygga i kontakten med lärarna på skolan. De vågade fråga och tyckte att lärarna lyssnade på deras åsikter och att de verkligen vill förstå vad föräldrarna menar. Föräldrarna var medvetna om lärarnas skicklighet, engagemang och omsorg. De menade att lärarna pratar med eleverna och förklarar, är hjälpsamma och skapar trygghet, det ges också extrastöd inom skolan vilket är positivt enligt föräldrarna.

Friheten och valmöjligheterna värderades högt av informanterna. Hussein menade att han lärt sig men på sitt eget ansvar här i Sverige till skillnad från hur inläringen var påtvingad i Irak.

I Sverige förstärker man mer eget ansvar för eleven. Hussein uppskattade att det finns skolbibliotek och böcker på alla nivåer för alla åldrar.

Ett exempel på hemmets läroplan:

Varje dag när Ahmed kom hem ifrån arbetet, även om han var trött, det spelade ingen roll för honom, han trivdes med det, kollade han alltid vad barnen ätit, vad de gjort, vem de hade pratat med. Det är viktigt, särskilt med små barn påpekade han.

Negativt med den svenska skolan

Barnen kan göra vad de vill, de skäms inte om de inte gjort sina läxor, läraren följer inte upp läxor. Om de inte gillar läraren gör de inte sina läxor. Ahmed tyckte att man ger eleverna eget ansvar för tidigt. Han tyckte att lärarna ska bestämma mer. Läraren har ingen makt eller auktoritet. Elever från andra länder kan reagera med att bli utåtagerande eftersom det blir en kulturkrock. Det är för mycket information via brev och papper tyckte Omar.

Några informanter tyckte att det är för mycket lek i 6-årsverksamheten och inga läxor. Det är bara arabiska barn på förskolan och lärarna uppmuntrar att de talar arabiska med varandra. De saknade det svenska språket i förskolan.

I Sverige har man inga läroböcker för de yngre barnen och informanterna tyckte att det är för lätt kunskapsnivå i skolan. Om någon inte når målen får de fortsätta till nästa årskurs ändå i Sverige. Det blir ingen balans, eleven blir svagare och svagare.

Flera informanter tyckte att det är svårt med språket och den nya kulturen.

Mohammed berättade att många irakier blir besvikna om en lärare ifrågasätter slöjan eller att man firar Ramadan vilket har skett vid några tillfällen.

Positivt med den irakiska skolan

Flera av informanterna tyckte att utbildningen var mer krävande och att det var svårare ämnen i irakiska skolan. Tidigare var den irakiska skolan den bästa i världen innan alla krig kom menade de. Läraren var sträng i Irak, man hade respekt för läraren, man skämdes om man inte hade gjort sina läxor, läraren följde upp läxorna och det var en disciplinerad inläring. Ibland kunde det vara bra att läraren får slå barnen, ibland inte. Det fanns gränser för hur långt läraren fick gå. Alla hade samma skoluniform. Man stod på led på morgonen och läraren kontrollerade naglar och hygien. I Bagdad gavs mycket kulturellt input genom skolan, man gjorde flera skolresor per år. Samma informant beskrev skolan som sitt andra hem med en fantastisk kontakt med sin lärare. Hon ville inte gå hem från skolan. Någon beskrev hur hon var med alla klasskamrater utan att tänka på skillnader i religion eller kultur. Den extrahjälp man fick utanför skolan blir verkligen individanpassad.

Negativt med den irakiska skolan

Man kallade bara föräldrarna till skolan om det gick dåligt i något ämne. Man kunde få gå om en årskurs om man inte klarade de nationella proven. Föräldrar kom inte på de årliga föräldramötena, de prioriterade arbete före barnens studier. Man hade rätt att slå barnen i skolan. Eleverna kunde få psykiska men av förödmjukande behandling som tyvärr förekom. Elever med inläringssvårigheter eller från minoritetskulturer blev mobbade av lärare och

andra elever. Det var många som uttryckte att de hatade skolan, särskilt de som hade haft inlärnings svårigheter. Kriget har påverkat attityden till skolan och studier negativt. En form av uppgivenhet att det inte var någon idé. Lärarna hade usla löner vilket påverkade deras inställning till eleverna. Det förekom mutor för att elever skulle bli godkända på prov. Lärarna hade ofta ett annat arbete vid sidan om för att kunna försörja sig. Rektorn visade sig aldrig bland eleverna och pratade inte med dem. Det fanns ingen sekretesslag och inga kuratorer. Man vågade inte säga som det var till läraren.

Förhållningssätt till läxhjälp och skolarbetet i Sverige

Informanterna hjälpte sina barn med läxor regelbundet och med rätt mycket avsatt tid. Föräldrarna visade en villighet att hjälpa till med läxläsning men påpekade svårigheterna på grund av språkförståelsen. De menade också att de inte kommer att kunna hjälpa sina barn när de kommer upp i högre klasser med svårare ämnesinnehåll. Då hade de behövt stödet ifrån utbildade släktingar som de hade i Irak. Här får de be någon vän om hjälp istället.

Förhållningssätt till läxhjälp och skolarbetet i Irak

Mohammed menade att det påverkar om föräldrarna har utbildning eller inte. Har familjen ett eget företag och föräldrarna själva inte har gått i skolan vill de att barnen ska arbeta istället för att studera. Föräldrar som inte har gått i skola själva förstår ingenting om hur det fungerar, deras barn måste lära dem, hur ska han/hon då kunna hjälpa sina barn? I Irak hjälpte någon släkting till om inte föräldrarna kunde hjälpa sina barn. Behövde en elev extrastöd måste föräldrarna ordna det själva utanför skolan. Var man fattig hade man inte råd med det.

6. Diskussion och slutsatser

6.1 Metod

Genom en kvalitativ undersökning har irakiska föräldrars delaktighet på en grundskola i Sverige utvärderats och genom dessas berättelser har jämförelser gjorts mellan den svenska och den irakiska skolan och kulturen. Intervjuer som metod var lämplig för att få den information som behövdes. Min bedömning är att informanterna var öppna vid intervjuerna då dessa skedde individuellt men att de förmodligen hade delat fler tankar, värderingar och åsikter om tid för förtroende och trygghet hade kunnat byggas upp, se Strandberg (2001). Nackdelar med kvalitativa intervjuer som metod kan vara att de intervjuade ger de svar de tror förväntas av dem (Kvale, 1997). Att använda halvstrukturerade intervjuer ger enligt Kvale (1997) bra förutsättningar att likna ett samtal, i det här fallet följdes det strukturerade frågeformuläret för att underlätta språkförståelsen i möjligaste mån. Observation kan vara lämpligast enligt Stukat (2005) när man vill ta reda på vad människor faktiskt gör, inte bara vad de säger att de gör (s.49). Problemet med observationer som metod skulle i det här fallet vara hur observationerna skulle gå till och språkförståelsen. Enkäten som metod skulle nå fler informanter och på så vis gett en bredare bild men dock inte så djupgående. En översatt enkät till arabiska skulle dessutom bli för kostsam.

Att de tre huvudområdena och frågornas omfång har medfört vissa svårigheter med avgränsning kan naturligtvis innebära ett problem. Det finns risk för att man tvingas hålla sig på ett för generellt plan. Detta har dock varit medvetet då den primära ambitionen snarast varit att ge en översiktlig bild och introduktion till dessa forskningsområden som sedan kan bli föremål för ytterligare fördjupning.

6.2 Resultatdiskussion

6.2.1 Den interkulturella processen

Studien tyder på att målmedvetna strategier i skolan i arbetet för inkludering, ömsesidig respekt och ömsesidigt förtroende är avgörande för vilket samhälle hem och skola bygger för våra elever. Informanternas svar bekräftar styrdokument och forskning som uppmanar skolan att aktivt arbeta för forum där svenska, mångkulturella föräldrar och pedagoger möts till samtal. Det sker något med oss i mötet enligt Levinas (i Normell 2008) och Öquist (2008).

Vid analys av intervju svaren fann jag att samtliga informanter upplevt diskriminering i Sverige och/ eller i Irak. En informant återgav hur hennes slöja har väckt negativa reaktioner hos svenskar på olika sätt, se Herlitz (1999) och Bouakaz (2007). Några av informanterna har upplevt den subtila rasismen. Det tysta avståndstagandet beskrivs av Bouakaz (2007), Haglund (2004) och Parszyk (1999). De menar att den subtila diskrimineringen är den värsta och den som vi ska se allvarligast på. Haglund skriver om den maktobalans och marginalisering som den hegemoniska⁴ praktiken initierar. Den dolda diskrimineringen orsakar en skola för andra, anser Parszyk (1999). Det krävs kraftansträngningar från skolan för att kringgå de osynliga men verkliga barriärerna, menar Bouakaz (2007).

Systemteorins grundsats är enligt Öqvist (2008) att det är information snarare än kraft som åstadkommer förändring. Undvikandet av att bruka kraft kan i vissa lägen anses vara ett mycket verkningsfullt sätt att påverka ett skeende. En möjlig tolkning av Öquists teori är att istället för att bli upprörd och försöka fostra bort rasism behövs *information, reflektion och en långsiktig förändringsplan* på skolan. Lärandet i skolan understryker sällan reflektionens betydelse, menar han. Min slutsats av detta är att skolledaren har en viktig uppgift i att schemalägga tid för reflektion.

Hur kan nyfikenhet väckas för det annorlunda?

Vid analys av informanternas intervju svar har ett ”vi- och dom-tänkande” hos föräldrarna framträtt. Dilemmat behandlas av Alfakir (2004) och Bouakaz (2007). Informanterna vill att svenskars attityder ska förändras men man har inte enligt min mening arbetat med sina egna fördomar. Att ett ”vi- och dom-tänkande” även finns hos pedagoger och svenska föräldrar behandlas av Lahdenperä (2004) och Bouakaz (2007). Skillnader i levnadsvillkor kan försvåra förståelsen av de ideal som läroplanen förespråkar, se Beijer (2008), Berhanu (2001) och Bouakaz (2007). Den elev vars föräldrar känner sig kränkta på grund av språk eller bakgrund kan få svårigheter att känna igen sig i skolans bild av ett samhällsliv utan kränkta människor där alla har samma värde. Det finns en risk att dessa elever upplever skolan som en förberedelse till ett samhällsliv som inte existerar. Alfakir (2004) menar att så länge vi har ett ”vi- och- dom-samhälle” så är det inte bara integrationen som har misslyckats, det är demokratin som inte fungerar.

---

⁴ Se centrala begrepp

Informanterna efterfrågar utbildning för svenskar i den irakiska kulturen och i deras religioner. Herlitz (1999), Linde (2001) och Otterbeck (2000) behandlar förhållandet mellan religioner och kulturskillnader. Genom fortbildning för pedagoger kan en konstruktiv grundinställning utvecklas i samarbetet med hemmet angående olika svårigheter och även i frågor kring rasism.

Kan ett aktivt, medvetet arbete med innehållet under utvecklingssamtal vara ett av verktygen i det interkulturella arbetet? Informanterna berättade att utvecklingssamtalen skedde sällan i Irak och bara gav negativ information. I Sverige är de regelbundna och ska fokusera på positiva framsteg enligt Lpo 94. I Irak vågade inte en mamma gå själv på ett utvecklingssamtal men det har hon gjort här i Sverige där hon känt sig trygg i mötet med skolan. Tar pedagogerna tillvara på den positiva inställningen hos många föräldrar? Ingen förändring sker om inte alla är engagerade, menar Öquist (2008). Det är möjligt att på varje skola iscensätta ett systemteoretiskt tänkande, där helheten och sammanhangen står i förgrunden. Han menar att det sker genom en ökad medvetenhet om vilka handlingar som leder till framgång och vilka krafter som står i vägen för förändring.

Styrdokumentet kräver att pedagoger idag arbetar med den interkulturella processen på ett konstruktivt sätt. Den internationella nätverksgruppen på kommunens skolor har tagit ett beslut om att vara en del av det nationella projektet *hållbar utveckling*. Det kommer bland annat att leda till att pedagoger fortbildas i ett globalt tänkande och tolerans enligt Skolverket (2007a). En del av arbetet skulle kunna vara att ta tillvara på de kulturer som finns på en skola genom elevers och föräldrars bidrag. En informant föreslog mångkulturella lektioner där eleverna får presentera sina kulturer för sina klasskamrater. I refererad litteratur betonas pedagogens respekt och intresse för olika kulturer. Otterbeck (2000) skriver om den multikulturella resursen i skolan. Det finns föräldrar som kan bidra med livserfarenheter som är ovanliga i Sverige. De kanske kan berätta om annorlunda uppbyggda samhällen, islam, hur det känns att uppleva krig eller förföljelse osv. Kunskap om och förståelse för världen och dess sammansättning är mål som har satts upp av skolan (s.72). Berhanu (2008) beskriver bland annat hur skolan ofta missar att ta tillvara på det eleverna har med sig hemifrån:

What is too often missing in research in education is an integrated analysis... What is often ignored are the effects of power discourse⁵, institutional intransigence⁶, teacher-student relationship, pedagogy, classroom interactions, and the dispositions that young people, for a whole variety of reasons, bring to their learning. Berhanu (2008, p.25)

Kultur och identitet

Enligt Barnkonventionen artikel 29 ska barnet genom utbildningen utveckla respekt för sina föräldrar, sin egen identitet, det egna språket och egna värden. Det är en betydande utmaning att fastställa innebörden av Barnkonventionens artiklar i konkreta sammanhang, menar Gustafsson (2006) och det är en än större utmaning att omsätta innebörden i konkret handling.

---

⁵ Power discourse: maktspråk, Källa: Nordstedts stora engelska svenska ordbok

⁶ Institutional intransigence: institutionell orubblighet, omedgörlighet, källa: Nordstedts engelska-svenska ordbok

Några informanter nämnde att de samtalar med sina barn om olikheter medan andra informanter inte vill uppmärksamma barnen på att de har ett annat kulturarv än sina svenska kamrater. Omar uttryckte sin hemlängtan som något man aldrig kommer ifrån. Han förmedlar dock inte något om sitt hemland till sina barn. Han beskrev hur han inte vill att söner ska känna sig annorlunda, de ska känna sig svenska. Kunskapen om kulturarvet ger barnen de rötter de behöver för att stå stadigt, menar Sjögren. Även andra informanter uttryckte att de inte pratar med sina barn om den irakiska kulturen för att de inte ska känna sig annorlunda. De tror att de blir mer svenska genom att inte ta upp kulturskillnader hemma. I Hultinger (1996) beskriver Ogbu (1986, 1992) hur vissa barn i minoritetskulturer tappar sin identitet, anpassas utan att assimileras, andra gör uppror mot majoritetskulturen genom att vägra lära sig om den nya kulturen. Skolan har ett ansvar att signalera att deras kultur har ett värde (Haglund, 2004). Informanterna uppmärksammade och var väldigt glada för skolans mångkulturella dagar som skett vid två tillfällen. Öquist (2008) menar att människan är en aktiv deltagare som själv skapar sin verklighet. Ågårdh (2005) påtalar att föräldrarna kan titta kritiskt utifrån på det som är negativt med den västerländska kulturen. Det går att urskilja ett gemensamt drag av rädsla för det okända bland informanterna. Det svenska är något man måste undersöka men vara reserverad emot. En del av informanterna beskriver sin osäkerhet inför att barnen umgås med svenska kamrater. Föräldrar vill skydda sina barn från det som kan skada dem. Denna rädsla tas även upp av Bouakaz, (2007), i Statens Offentliga Utredningar (1997:161) och av Ågårdh (2005), samtliga hävdar dock att mer kunskap ofta reducerar den. Det är enligt min uppfattning oerhört viktigt att hem och skola uppmuntrar en ökad förståelse för det positiva i kulturskillnaderna.

6.2.2 I vilken utsträckning engagerar sig irakiska föräldrar vars barn är i inlärningsvårigheter?

Min slutsats av den gjorda undersökningen är att rädsla och dåliga erfarenheter kan vara drivkrafter till åsikter. Alfakir (2004) och Herlitz (1999) belyser hur rädslan för särbehandling kan ha med skam och heder att göra. Orsaker till föräldrarnas många gånger negativa inställning till inlärningsvårigheter framträdde i svaren. Det sker en överföring från en kultur till en annan av attityder till inlärningsvårigheter och att vara i behov av särskilt stöd. I bakgrunden beskrevs några erfarenheter av samarbete med föräldrar till barn i inlärningsvårigheter. Informanternas svar gav en större förståelse för hur och varför föräldrar ibland upplevs strunta i överenskommelser vid utvecklingssamtal. Två av informanterna uttryckte att de hatade den irakiska skolan. De hade båda mött skolsystemet ur ett perspektiv av att vara i inlärningsvårigheter. Samtliga informanter var överens om att förnedrande bestraffningar kan ge psykiska men för livet, vilket de sett exempel på i Irak.

De två informanter som uttryckte att de hatade skolan i Irak hade båda fått en positiv inställning till inlärnin sedan de kom till Sverige. Min tolkning är att det beror på att de mötts av förståelse och respekt. De hade båda mycket positivt att säga om de pedagoger de mött i skolan i Sverige, vilket skulle kunna tyda på att det genomgripande arbetet i skolan enligt Lpo 94 "En skola för alla" har gett resultat.

I arbetet med mångkulturella elever i inlärningsvårigheter behöver hem och skola samarbeta kring lämpliga åtgärder. Enligt Rosenqvist (2005) ska specialpedagoger utveckla en kompetens för att möta alla elever. De flerkulturella eleverna har olika utmaningar samtidigt under sin skolgång. Pedagogen behöver sätta sig in i elevens komplexa inlärningsituation som naturligtvis är hinder i en ny kultur. Öquist (2008) skriver att vi måste se symtomen i ett

mer positivt ljus, inte bara som ett problem. Han menar att förnekelse hos föräldrar till barn i behov av särskilt stöd kan vara en reaktion mot det okända och ogreppbara. Vi ska se symtom som en faktor som driver systemet framåt mot ett nytt och mer funktionellt tillstånd enligt honom. Kulturell mångfald ställer nya krav på pedagogerna, vilket behandlas av Berhanu (2001), Bouakaz (2007), Herlitz (1999), Lahdenperä (2004, 2008) och Parszyk (1999). Specialpedagogens/ skolans roll bör vara att lyssna, informera och inge trygghet.

6.2.3 Samverkan mellan det mångkulturella hemmet och skolan

Hur påverkar synen på eget ansvar, auktoritet och kunskap?

Min övertygelse är att de mångkulturella föräldrarna och skolans syn på ansvar, auktoritet och kunskap behöver mötas och diskuteras. Alfakir (2004), Axelsson (2002) och Bouakaz (2007) betonar hur föräldrars självkänsla i en minoritetskultur måste stärkas i samarbetet med skolan. Det framkom genom informanternas svar att föräldrarnas egen skolbakgrund i Irak påverkade deras inställning till den svenska skolan. Avsikten med denna studie har varit att försöka förstå vad en annorlunda inställning till skolan beror på för att kunna bemöta den. Bouakaz (2007) och Sjögren (1996) beskriver hur stora kulturskillnader försvårar den ömsesidiga förståelsen. Flera av informanterna hade mycket negativt att säga om skolan i Irak, de auktoritära rektorerna och lärarna. Låga löner trodde de var ett skäl till lärarnas negativa attityd till skolan i Irak. De informanter som hade dåliga erfarenheter av det auktoritära skolsystemet var mycket positiva och tacksamma till det svenska skolsystemet med bland annat lärarengagemang i bemötandet kring deras barn. Tryggheten och engagemanget hos de svenska pedagogerna ansågs av informanterna som något mycket positivt. Bouakaz påpekar dock att föräldrarnas positiva inställning inte alltid bara är bra för att kunna utveckla samarbete:

The high level of trust in the teachers and in the school that many parents had became a hindrance for some of them of playing an active role in the work of the school.
(Bouakaz 2007 p.275).

Vid en närmare granskning framkom att de informanter som hade en positiv erfarenhet av det irakiska skolsystemet var överlag kritiska till det svenska skolsystemet och till bristen på som de såg det elevernas kunskapsinhämtning. De ville ha mer prov och efterfrågade fler läroböcker redan i yngre åldrar och ifrågasatte sexårsverksamheten med betoning på lek. Det behövs en diskussion mellan hem och skola om vad kunskap och kunskapsinhämtning innebär och vilka styrdokument den svenska skolans värdegrund vilar på. Det är viktigt att hem och skola sänder samma budskap till eleverna för att de ska känna ett förtroende. Sjögren (1996) menar att föräldrarnas egna erfarenheter och referensramar påverkar deras uppfattning om hur inläring ska gå till och det är färgat av den egna skolkulturen i hemlandet. En informant uttryckte att skolan var hennes andra hem i Bagdad. Hennes klass gjorde fler kulturella studiebesök än vad hennes barn gör i den svenska skolan. Den auktoritära skolan i Irak och den demokratiska skolan i Sverige med mycket eget ansvar för eleven krockar enligt en av informanterna. För att kunna utveckla ett fungerande samarbete med hemmen behöver skolan ha insikt om varifrån det kritiska förhållningssättet från föräldrarna kommer till den demokratiska pedagogiken. Detta skulle kunna bemötas t ex i reflekterande samtal enligt Svedberg (2007), Dysthe (1995) och Öquist (2008). Föräldrarna behöver också informeras om skolans styrdokument.

Skolans huvuduppgift är att förmedla kunskaper och i samarbete med hemmen främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar (Lpo 94 1 kap.2§).

Informanterna efterfrågar att lärarna i Sverige ska ge mer läxor som följs upp i skolan. Det som framförallt försvagas när vi ansluts till ett slutet och hierarkiskt system är det personliga ansvaret, menar Öquist (2008). När elever kommer hit till ett skolsystem där det egna ansvaret är avgörande för studieresultaten blir det en konflikt, skriver han. I framförallt svaren från Hussein kunde man märka en viss förvirring. Det egna ansvaret han utvecklat i sina studier sedan han kom till Sverige hade varit bra enligt honom själv men han ville ändå att lärarna skulle ha mer auktoritet, ”jaga” eleverna och vara mer stränga. Han och de övriga informanterna saknade lärarens givna makt som fanns i Irak. Informanterna saknade respekten för läraren i Sverige. Lärarens auktoritet och makt i Irak ansågs som något bra. Man tvingades studera och drivkraften var rädsla. Strandberg (2001) konstaterar att mångkulturella föräldrar anser att respekten för vuxna och äldre i skolan är bristfällig i Sverige. Det framgår av informanternas svar på vad som är positivt och negativt med svensk och irakisk skola att lydnad och eget ansvar ställdes mot varandra. Det blir en viss oordning och störning i den svenska skolan när de mångkulturella familjerna blir en del av skolan enligt Öquist (2008) och Lahdenperä (2008). De menar att dessas förväntningar på skolan ställs mot den skolkultur som råder och skolkulturen konfronteras med andra uppfattningar. Hussein beskrev hur han såg andra mångkulturella elever som reagerade på grund av avsaknaden av den auktoritära skolan genom att de blev bråkiga och inte lyssnade på läraren. Ogbu (1986, 1992) och Hultinger (1996) beskriver hur minoritetsgrupper kan reagera med uppror mot majoritetskulturen. Enligt systemteorin som denna studie också haft som referens kan dock oordning i lagom dos välkomnas enligt Öquist (2008).

Hur ska man komma till rätta med föräldrarnas osäkerhet inför den svenska skolan?

Informanterna uttryckte att de känner en osäkerhet på grund av språket. Det är enligt min bedömning viktigt att pedagogers förhållningssätt är att ta till vara och respektera föräldrarnas kompetens. Skolan ska uppmuntra föräldrarnas roll som stöd i elevernas studier. Sjögren (1996) betonar att den egna bristfälliga skolbakgrunden och/eller språket inte behöver hindra det stöd man som förälder ska ge sitt barn i skolarbetet. Några av informanterna uttryckte en osäkerhet inför det svenska skolsystemet. Otterbeck (2000) skriver att föräldrarna måste få förklara sina förväntningar och få tillfälle att ställa frågor om vad undervisningen innebär (s.72). Bouakaz (2007) menar att föräldrar från en minoritetsgrupp är misstänksamma mot skolan.

Parents belonging to minority groups tend to distrust the school and the educational system as a whole, due partly to difficulties in gaining access to knowledge concerning the system itself (Bouakaz 2007 s.59).

Mina erfarenheter och tidigare forskning visar hur stor betydelse föräldrarnas inställning till inläring är. I denna undersökning visar samtliga föräldrar på ett engagemang i sina barns skolgång. De sa att de avsatte regelbunden tid för att hjälpa sina barn med skolarbetet. Ahmed beskrev hur han varje dag avsatte tid för att prata med sina barn efter skolan, han berättade också hur de diskuterade TV-program och hur de samtalade om vad barnen ska bli när de blir stora. Om skolan erbjuder föräldrar möjlighet till samtal och reflektion kan ”hemmets läroplan” enligt Wahlberg (1984, i Flising, Fredriksson, 1996) fungera för fler, om man bara får hjälp till insikt om sin viktiga föräldraroll. Min tolkning är att man kan se hur Hussein har lyckats förstå och anpassat sig till vårt skolsystem på grund av att hans föräldrar har haft viljan att stödja honom genom samtal hemma även om de har en påtaglig osäkerhet själva i mötet med den svenska skolan och det svenska samhället.

Enligt min tolkning behöver inte de positiva svaren innebära att föräldrarna fungerar fullt ut som stöd för sina barn. Glappet mellan ambition och verklighet kan ändå göra sig gällande. När läxor inte följs upp kan det exempelvis bero på en osäkerhet inför hur man ska lösa en uppgift. Föräldrar utvecklar en slags attityd av resignation på grund av den osäkerhet de känner inför det svenska skolsystemet, menar Bouakaz (2007). Det krävs en kulturell förståelse för att lyckas i det samhälle där du lever.

Kan kommunikation och samtalsträffar göra något med både pedagoger och föräldrar?

En annan slutsats man skulle kunna dra av denna undersökning är att representanter för skolan bör ordna möten, ge möjligheter till dialog, lyssna och informera. Andra studier har visat att samtalsträffar är en framkomlig väg. Det är viktigt att arbeta med förhållningssätt hos pedagoger för att ömsesidigt förtroende ska kunna byggas upp och det verkliga samarbetet ska kunna ske poängterar Lahdenperä (2004). Skolan måste ha strategier för att hem och skola ska signalera samma budskap till eleverna och för att utveckla en ömsesidig respekt och ett förtroende. I bakgrunden beskrevs mina egna erfarenheter av att inte föräldrar kommer till skolan när det är föräldramöten eller att de inte dyker upp på utvecklingssamtal. Genom Bouakaz (2007) arbete med föräldrar framkom hur avgörande ett extra telefonsamtal eller en personlig inbjudan kan vara, vilket stämmer väl med mina egna erfarenheter. Med denna insikt lägger pedagogen förhoppningsvis lättare energi och tid på ett extra inbjudande telefonsamtal.

En informant föreslog föräldrakaféer där man kan mötas, det skulle motverka rädslan för det okända, menade han. Både sådana föräldrakaféer, samtalsträffar, och/ eller regelbundna föräldrakvällar med information om det svenska skolsystemet och om hur demokratin fungerar skulle enligt min mening kunna ha stor betydelse. I skolverket (2008a) ges exempel på ett väl utvecklat samarbete med barnens föräldrar. Man har bjudit in föräldrar och låtit de berätta om sina hemländer. Nästan alla föräldrar kommer på föräldramöten sedan man ändrat mötesform till ”drop in” kaffe och soppkväll där man ordnar barntillsyn. Föräldrar uppmanas att dela med sig av egna erfarenheter, delta i föräldrakaféer, middagar, sykvällar och utflykter. Föräldrar bör uppmuntras att kommunicera med sina barn om kulturskillnader som något intressant och lärorikt, inte något negativt och skrämmande (s.17). Eftersom de mångkulturella barnen är i minoritet i den undersökta kommunen kan de snabbare komma in i den svenska kulturen genom sina svenska klasskamrater, i fotbollsklubben eller genom någon annan fritidsaktivitet, där föräldrar genom att hämta och lämna sina barn också får möjlighet att mötas. Om man känner varandra kan man lättare komma överens om tider och regler på fritiden, det kan motverka många missförstånd. Enligt systemteorin måste vi släppa tanken på ledaren eller läraren som den enda kraften av betydelse för att en förändring ska komma till stånd, men skolan kan vara hjälparen (Öquist, 2008).

I analysarbetet har ständigt behovet av kommunikation och möten återkommit. För att ett verkligt möte ska ske poängterar Bakhtin (i Dysthe, 1995) dialogens betydelse. Sker inga samtal med möjlighet till reflektion sker ingen förståelse, ingen förändring eller utveckling, menar han. En stor del av litteraturen och informanternas svar belyser att det är nödvändigt med kommunikation för att den interkulturella processen ska ske. Ågårdh (2005) tror att skolan måste arbeta mycket mer målmedvetet för att skapa mötesplatser för föräldrar och skola (s.42).

Som ett svar på frågan hur man ska överbrygga osäkerheten mellan hem och skola föreslås utifrån denna undersökning föräldrautbildning som ett bra medel enligt min och flera forskares mening. Samtalsträffar med föräldragrupper föreslås som en del av skolans kontinuerliga verksamhet.

6.3 Implikationer för specialpedagogisk verksamhet

Som blivande specialpedagog kan jag utifrån studien se att en av arbetsuppgifterna bör vara som stöd och språkrör för svaga parter i mötet mellan hem och skola. I förordningen för specialpedagogexamen (2001:23) ingår bland annat att man ska delta i ledningen av den lokala skolans utveckling för att kunna möta behoven hos alla elever. Eleverna ifrån mångkulturella hem behöver känna det positiva stödet ifrån skolan. Ahlberg (1999) beskriver specialpedagogen som nytänkande förändrare. Specialpedagoger kan arbeta preventivt för ett bättre samhälle för alla, med allas rätt till lika värde, menar hon.

Utifrån undersökningen har följande specialpedagogiska behov framkommit:

- att uppvakta politiker med internationella, nationella och lokala styrdokument med budskapet att vårt uppdrag är att arbeta för målet "en skola för alla".
- att utveckla samarbetet med politiker, skolledning, hemmen, modersmåls-, svenska som andraspråkslärare och klasslärare för att främja respektfulla möten mellan kulturer.
- att sätta igång samtalsträffar för föräldrar och grupphandledning för personal, vilket ger möjligheter till reflektion och insikt om egna värderingar, enligt ett av uppdragen i specialpedagogförordningen.
- att öka kunskap och förståelse bland övrig personal på en skola om kulturella skillnader och initiera arbeten för ökad integrering. Detta skulle t ex kunna göras genom att ge förslag till skolledning om föreläsare, fortbildning och litteratur och genom att vara med och utveckla interkulturella projekt såsom "hållbar utveckling".
- att vara ett språkrör och förmedla hur flerspråkiga föräldrar tänker. Skolan ska enligt Lpo 94 främja förståelse för andra människor./---/ Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser (s.5).
- att i egenskap av specialpedagog hitta fungerande samverkansmodeller mellan skolan och föräldrar med utländsk härkomst som kan bidra till ömsesidig förståelse och tolerans, genom ett aktivt arbete med att hitta trygga forum och mötesplatser för föräldrar enligt SOU (1997:161).
- att vara uppdaterad i aktuell specialpedagogisk forskning och föra fram denna i skolan. Rosenqvist (2005) skriver om forskningstrender inom det specialpedagogiska fältet. Den kritiska forskningen har ställt begrepp som normalitet respektive avvikelse, integration respektive segregation och kategoriskt respektive relationellt synsätt i fokus för forskningsfrågan.

6.4 Förslag till fortsatt forskning

Detta arbete har som ambition att utgöra en grund att bygga vidare på. Preventiv forskning om den interkulturella processen i den mindre kommunen där de mångkulturella familjerna är i minoritet bör stödjas. Prognosen talar för att antalet mångkulturella familjer kommer att öka i de mindre kommunerna i vårt land. Då behövs en beredskap för förändringen och en beredskap för hur man arbetar med den interkulturella processen. Bouakaz (under tryckning)

kommer inom kort ge ut en handbok/metodbok om föräldrasamverkan som bygger på hans avhandling. Denna skulle kunna ligga till grund för fler forskningsarbeten för att underlätta och påskynda den interkulturella processen. Detta förhållningssätt stöds även av Berhanu:

Future studies in Sweden should systematically evaluate the following areas of problem or research questions (see Losen & Orfield, 2002): /---/ What is the parental role or role of culture in this process, and how do parents perceive their responsibility? To what extent do social factors override (special) educational efforts intended to rectify school failures? (Berhanu 2008 p.24).

Gustafsson (2006) menar dessutom att sammansättningen av kamratgruppen har stor betydelse för utvecklingen av kunskaper och färdigheter. Den pedagogiska forskningen har fokuserat mer på betydelsen av läraren och utformningen av undervisningen än på kamrateffekter, så här finns stora behov av forskning. Det är också enligt Gustafsson mycket angeläget att forskningen kring segregation och segregationsindex intensifieras.

6.4.1 Den interkulturella pedagogiska forskningens uppgift

Lahdenperä (2008) menar att det mångkulturella samhället, där skolan och utbildningen måste förändras utifrån mångfalden, utmanar den etablerade forskningen och ställer nya krav. Den interkulturella pedagogiska forskningens uppgift är bl a att tydliggöra etnocentriska och monokulturella föreställningar och värderingar i skola, barnomsorg och utbildning (s.27). Den svenska skolan har en på många sätt förlegad form utifrån ett monokulturellt samhälle. Ett av läroplanernas långsiktiga mål är enligt Beijer (2008) medinflytande för elever, något som är särskilt betydelsefullt på skolor vars mångkulturella elever utgör spjutspetsar för erfarenheter, kunskaper och kulturer som skulle kunna vara berikande för hela det svenska samhället. Skolmyndigheternas arbete med interkulturellt perspektiv i undervisningen har uppmärksammats även utanför Sverige. I den interkulturella pedagogiken studerar man enligt Lahdenperä (2004) det mångkulturella, multietniska, globala och det interkulturella sammanhanget. Detta sker för att bygga upp en kompetens hos alla pedagoger i syfte att skapa insikt om hur kulturbundna föreställningar påverkar elever, studenter, lärare och föräldrar. Hon visar en bild av kulturen som ett isberg, där de osynliga delarna är normer, värderingar, kommunikation, känslouttryck och personlighetsaspekter (s.14).

6.5 Slutord

Den mindre kommun där undersökningen är gjord har goda förutsättningar att lyckas med positiva kulturmöten i en icke-segregerad skolmiljö och därigenom bli en bra förebild för andra kommuner, dock endast under förutsättning att en medveten strategi läggs upp för att den interkulturella processen ska ske på ett positivt sätt. Livet på fritiden är ännu så länge segregerat mycket på grund av boende, rädsla och fördomar. Detta kan påverkas och brytas ner genom dialoger, möten och relationsbyggande.

Förhoppningen är att den interkulturella processen accelererar i vårt land och att alla små och stora insatser tillsammans får ett genomgripande genomslag på alla nivåer i samhället. Enligt Skau (2006) är allt arbete med människor slutligen en fråga om värdeval, kanske också en fråga om visioner? Våra värdeval och visioner kommer, likväl som avsaknaden av sådana, oundvikligen till uttryck i våra handlingar, anser hon.

Sverige är idag ett mångkulturellt samhälle. Skolledare och pedagoger behöver utbildning för att förstå och möta sina elever. Arbetet med fördomar, kulturbundna föreställningar och monokulturalism är ett krävande arbete, menar Lahdenperä (2008).

Den mångkulturella individen behöver lära sig vad som förväntas av honom/henne som samhällsmedborgare. Att vara delaktig i sina barns skolgång är en del av förväntningarna.

Respekten och intresset för medmänniskor kan ingjutas i varje familj, skolelev och personal. Förförståelsen för värdet av det som är olikt och främmande hjälper oss att visa respekt men också nyfikenhet och intresse. Om landet ska förändras mot tolerans för olikheter och med en inbjudande attityd måste det till en kraftanstängning på alla nivåer, från regeringsnivå, kommunalt, till varje skola och som ett resultat av det i varje hem, det vill säga hos var och en av oss. Syfte och mål med denna studie har varit att bidra till ökad insikt i orsaker till olika sätt att tänka och agera och vad som kan göras för att förbättra förutsättningarna för irakiska och andra mångkulturella elever i den svenska skolan.

*Och hon frågade honom;
Vad vet du om delaktigheten?
Och han svarade nästan genast, alldeles som
om han hela sitt liv förberett sig för att
kunna besvara just denna enda fråga:
I delaktigheten uppstår vår tillvaro.
Genom att göra oss delaktiga av varandras liv
skapar vi oss själva. Utan delaktigheten finns vi inte till.*

Torgny Lindgren, *Bat Seba*
(s.227)

Referenslista

- Ahlberg, A. (1999). *På spaning efter en skola för alla*. IPD-rapporter 1999 (08). Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik
- Alfakir, N. (2004). *Skapa dialog med föräldrarna - integration i praktiken* Malmö: Runa förlag
- Andersson, I. (2004). *Lyssna på föräldrarna Om mötet mellan hem och skola* Stockholm: HLS Förlag
- Axelsson, M, Lennartsson- Hokkanen, I. & Sellgren, M. (2002). *Den röda tråden* Rinkeby: Södertörns högskola
- Axelsson, M. (1999). *Tvåspråkiga barn och skolframgång- mångfalden en resurs*. Spånga; Rinkeby språkinstitut
- Barnkonventionen (2003). *Mänskliga rättigheter Konventionen om barnets rättigheter* Stockholm: utrikesdepartementet
- Beijer, M. (2008). *Mest språk: språk- och kulturkunskap i ett alltmer gränsöverskridande samhälle* Stockholm : Myndigheten för skolutveckling : Liber distribution
- Bergman, P & Edenhammar, K (2007) *Vägledande samspel för föräldrar ICDP:International Child Development Programme* Finland: Bookwell
- Berhanu, G. (2001). *Learning-In-Context An Ethnographic Investigation Of Mediated Learning Experiences among Ethiopian Jews in Israel*.Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, Göteborgs Studies in Educational Sciences 166.
- Berhanu, G. (2008). Ethnic minority pupils in Swedish schools: some trends in overrepresentation of minority pupils in special educational programmes. *International Journal of Special Education*, 23(3)17-25.
- Beslut av riksdagen: *Betänkande*1995/96:UbU3 [Vissa skolfrågor](#), Stockholm
- Bouakaz, L. (2007). *Parental involvement in school* Malmö: Holmbergs
- Bouakaz, L. (under tryckning) *Metodbok för samarbete med arabisktalande hem*
- Bremberg, S. och Wennerholm, P. (2005). *Bättre skolprestationer med ökat föräldrainflytande* En systematisk forskningsöversikt sfhi
- Dysthe, O. (1995). *Det flerstämmiga klassrummet* Lund: Studentlitteratur
- Eliasson, R. (1995). *Forskningsetik och perspektivval* Lund: Studentlitteratur
- Flising, L, Fredriksson, G & Lund, K. (1996). *Föräldrakontakt* Stockholm: Informationsförlaget
- Gustafsson, J-E. (2006). *Lika rättigheter - likvärdig utbildning?* Stockholm: Rädda Barnen
- Haglund, C. (2004). *Flerspråkighet och identitet*, Hylltenstam, K & Lindberg, I (red). (2004) *Svenska som andraspråk- i forskning, undervisning och samhälle* (s.359 387). Lund: Studentlitteratur
- Herlitz, G. (1999). *Kulturgrammatik* Uppsala; Uppsala Publishing House
- Hundeide, K. (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling - barns livsvärldar* Lund: Studentlitteratur
- Hultinger, E-S & Wallentin Ch. (1996) *Den mångkulturella skolan* Lund: Studentlitteratur
- Integrationsbarometer. 2007 – en rapport om allmänhetens inställning till integration, mångfald och diskriminering*. Integrationsverkets skriftserie. Norrköping.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur
- Lahdenperä, P. (2008). *Interkulturellt ledarskap - förändring i mångfald* Polen: Studentlitteratur
- Lahdenperä, P. (2003). *Invandrarbakgrund eller språksvårigheter* Stockholm: HLS Förlag
- Lahdenperä, P. (2004). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik* Lund: Studentlitteratur

Linde, G. (2001). *Värdegrund och svensk etnicitet* Lund: Studentlitteratur
Lindgren, T. (1984) *Bat Seba* Norstedts Förlag AB: Stockholm

Normell, M. (2008). *Från lydnad till ansvar- kunskapssyn, känslor och relationer i skolan* Lund: Studentlitteratur
Norrby, C (1996). *Samtalsanalys: så gör vi när vi pratar med varandra.* Lund: Studentlitteratur
Otterbeck, J. (2000). *Islam, muslimer och den svenska skolan* Lund: Studentlitteratur
Parszyk, I-M. (1999). *En skola för andra* Stockholm: HLS
Pettersson, T. & Esmer, Y. (2005). *Vilka är annorlunda? Om invandrares möte med svensk kultur.* Integrationsverkets rapportserie 2005:03. Norrköping: Integrationsverket
Rosenqvist, J. (2005). *Forskningstrender inom det specialpedagogiska fältet* Hämtat 17 november 2008 från www.lund.se/upload/55729/Jerry%20Rosenqvist.pdf
Rosenqvist, J. (2007) *Specialpedagogik i mångfaldens Sverige. Om elever med annan etnisk bakgrund än svensk i särskolan (Ett samarbetsprojekt mellan Specialpedagogiska institutet och Högskolan Kristianstad (KKr), Specialpedagogiska institutet (Dnr14-06/2428).* In Swedish) www.sit.se/download/PDF/Rapporter/Mångfald
Salamancadeklarationen (2001) Svenska Uneskorådets skriftserie nr 1/2001 Stockholm: Utbildningsdepartementet
Schjodt, B & Egeland,TA. (1994). *Från systemteori till familjeterapi* Lund: Studentlitteratur
Sherefay, S. (2002). *Barnen i våra hjärtan* Stockholm: Rädda barnen
Sjögren, A. (1996). Föräldrar på främmande mark. Hultinger, E-S & Wallentin Ch.(Red.), *Den mångkulturella skolan* (s.229 – 252). Lund: Studentlitteratur
Skau, G-A. (2006). *Mellan makt och hjälp Förhållandet mellan klient och hjälpare i ett samhällsvetenskapligt perspektiv* Malmö: Liber
Skolverket (2000) *Gundskolans kurplaner och betygskriterier* Stockholm: Skolverket & Fritzes
Skolverket. (2004). *Elever med utländsk bakgrund Dnr75 – 2004:545* Stockholm: Skolverket
Skolverket. (2006a). *Förslag till nationell strategi för utbildning av nyanlända barn och ungdomar Dnr2006:487* Stockholm: Skolverket
Skolverket. (2006b). *Växelvis på modersmål och svenska U06:139* Stockholm: Skolverket
Skolverket. (2007a). *Den globala skolan Programkatalog* Stockholm: Sida & Skolverket.
Skolverket. (2007b). *Förslag till mål och riktlinjer för nyanlända elever. Redovisning av ett regeringsuppdrag.* 2006:2145 Stockholm: Skolverket
Skolverket. (2008a). *Idéskolor för mångfald - att sprida goda idéer och förbättringsprocesser* 2008:51 Stockholm: Skolverket
Skolverket. (2008b). *Skolan - viktig för ditt barns framtid och samhällets demokrati. Ett material om förskola och skola till föräldrar* Stockholm: Skolverket Hämtad 081001 från http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/24/74/168790_Skolan_svenska.pdf
Skolverket. (2008c). *Vi lämnar till skolan det käraste vi har. Om samarbete med föräldrar.* Best nr: U08:203 Stockholm: Skolverket
Skolverkets nyhetsbrev (2008, nr 9) hämtat 20081209
Regeringens skrivelse. (2005/06:126) *Strategiska utmaningar- en vidareutveckling av svensk strategi för hållbar utveckling* Stockholm: Regeringens skrivelse Hämtat 28 november 2008 från www.riksdagen.se
Statens offentliga utredningar, SOU (1997:161) *Stöd i föräldraskapet. Betänkande av utredningen om föräldrautbildning* Stockholm: Utbildningsdepartementet
Specialpedagogexamen, Förordning (2001:23)

- Strandberg, M. (2001). *Om makt, migration och andra läxor*, Stockholm: Lärarhögskolan STH
- Stukat, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*, Lund: Studentlitteratur
- Svedberg, L. (2007). *Gruppsykologi Om grupper, organisationer och ledarskap* Lund: Studentlitteratur
- Trost, J. (2001). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur
- Utbildningsdepartementet. (1994) *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna. Lpo94 och Lpf94*. Stockholm: Liber
- Vernersson, I. (2002). *Specialpedagogik i ett inkluderande perspektiv* Lund: Studentlitteratur
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet: Elanders Gotab. Vetenskapsrådet, 103 78 Stockholm. (www.vr.se) 19 s.
- Ågårdh, I. (2005). *Från ord till handling*, Tromsö: Universitetet i Tromsö
- Öquist, O. (2008). *Systemteori i praktiken Konsten att lösa problem och nå resultat* Stockholm:Gothiaförlag

Övrigt

”Familjemobilisering” Handlingsprogram för skola i Helsingborg 2004, Helsingborg: Bildningsnämnden

Internetkällor

- www.migrationsverket.se Hämtad 20 november 2008
- www.ne.se Nationalencyklopedin. Tillgänglig 2008-11-06
- www.regeringen.se Hämtad 18 oktober 2008, från <http://www.regeringen.se/sb/d/10055/a/101918>

Bilagor

Bilaga 1: Missivbrev

Jag heter Anna-Karin Erling, arbetar som lärare i introduktionsklassen här på XXXXskolan. I höst 2008 skriver jag mitt examensarbete i specialpedagogik vid Göteborgs universitet. ”Föräldraperspektivet, ett specialpedagogiskt initiativ till samverkan mellan arabisktalande hem och skolan i den interkulturella processen”.

Den här undersökningen kommer att ligga till grund för mitt arbete. Dina tankar och åsikter är mycket värdefulla och jag hoppas verkligen att du vågar svara ärligt på mina frågor. Jag kommer att skriva om hur skolans samarbete med arabisktalande familjer ser ut och kan utvecklas.

Plats, skola, alla berörda personer avidentifieras. Din anonymitet garanteras.

Godkänner du att de svar du ger mig används i mitt examensarbete?

Den slutliga redovisningen i form av en C- uppsats i specialpedagogik kommer att anonymiseras.

Önskar du få del av mitt arbete får du gärna meddela mig det.

Mvh

Anna-Karin Erling

XXXXXXskolan

XXX XXXXX

Jag godkänner villkoren ovan för den intervju som genomförs:

Bilaga 2: Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

Kan du berätta om er familjesituation, är du gift, hur många barn har ni? Hur gamla är barnen, i vilka klasser går dem?

Hur länge har du bott i Sverige?

Hur länge har dina barn bott i Sverige?

Din egen skolbakgrund, utbildning i Irak och I Sverige?

Tre kategorier

A. Vilka förväntningar har irakiska föräldrar på den svenska skolan?

B. Hur ser samarbetet ut mellan hem och skola?

C. Vad kan påverka den interkulturella processen?

A. Vilka förväntningar har irakiska föräldrar på den svenska skolan?	B. Hur ser samarbetet ut mellan hem och skola?	C. Vad kan påverka Den interkulturella processen?
1. Vad tycker du om den svenska skolan?	4. Hur ska du som förälder kunna bli mer delaktig i ditt barns skolgång?	7. Hur mycket pratar ni hemma om kulturella skillnader?
2. På vilka sätt skiljer sig skolan i Irak och i Sverige?	5. Tycker du att skolan, lärarna lyssnar på dig och det du vill uttrycka? Vågar du säga vad du tycker?	8. Hur är det att komma ifrån Irak och gå i den svenska skolan?
3. Vems är ansvaret för hur det går för ditt barn i skolan?	6. Hur mycket tid lägger du på att hjälpa ditt/ dina barn med skolarbetet?	9. Vad tycker du ska göras för att det ska bli en större förståelse på skolan för den irakiska kulturen?
3a. Hur ser man på att någon har ett handikapp, en svårighet vid inläring i Irak? 3b. Hur hjälper man barn med läs- och skrivsvårigheter i Irak? 3c. Hur tycker du att den svenska skolan ska hjälpa barn med ex. vis läs- och skrivsvårigheter?		10. Vad tycker du ska göras för att familjer ifrån Irak ska förstå den svenska skolan och bli aktiva och delaktiga i det svenska samhället?

